

INTERREG V A DEUTSCHLAND-NEDERLAND

UITVOERINGSVERSLAG 2018

VERSIE 1

INHOUD

1.	Identificatie van het jaarverslag over de uitvoering	3
2.	Overzicht van de uitvoering van het samenwerkingsprogramma	3
3.	Uitvoering van de prioritaire assen	5
	3.1 overzicht van de uitvoering	5
	3.2 gemeenschappelijke en programmaspecifieke indicatoren	7
	3.3 mijlpalen en streefwaarden zoals omschreven in het prestatiekader	20
	3.4 financiële gegevens	21
4.	Samenvatting van de evaluaties	32
5.	Vraagstukken die van invloed zijn op de prestaties van het programma en de genomen maatregelen.34	
	a) vraagstukken die van invloed zijn op de prestaties van het programma en de genomen maatregelen	34
	b) facultatief voor lichte verslagen, anders wordt het opgenomen in punt 9.1: een beoordeling of de vooruitgang bij de verwezenlijking van de doelstellingen voldoende is om deze doelstellingen te bereiken, met vermelding van eventuele genomen of geplande corrigerende maatregelen, voor zover van toepassing.	34
6.	Publiekssamenvatting.....	35
7.	Verslag over de uitvoering van financieringsinstrumenten.....	35
8.	Grote projecten en gezamenlijke actieplannen.....	35

9.	Beoordeling van de uitvoering van het samenwerkings-programma	35
9.1	informatie in deel a en verwezenlijking van de doelstellingen van het programma.....	35
9.2	specifieke maatregelen ter bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie, met name de bevordering van de toegankelijkheid voor mensen met een handicap, en de regelingen die zijn getroffen om de integratie van het genderperspectief in het samenwerkingsprogramma en de concrete actie te garanderen.....	39
9.3	duurzame ontwikkeling.....	40
9.4	verslaglegging over de steun die gebruikt is voor doelstellingen op het gebied van klimaatverandering.....	41
9.5	rol van partners bij de uitvoering van het samenwerkingsprogramma.....	42
10.	Verplichte informatie en beoordeling	42
10.1	de vorderingen bij de uitvoering van het evaluatieplan en de follow-up van de bevindingen van evaluaties.....	42
10.2	de resultaten van de voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen voor de fondsen die in het kader van de communicatiestrategie zijn uitgevoerd	44
11.	Aanvullende informatie die kan worden toegevoegd afhankelijk van de inhoud en de doelstellingen van het samenwerkingsprogramma	46
11.1	vorderingen bij de uitvoering van de geïntegreerde aanpak van territoriale ontwikkeling, met inbegrip van duurzame stedelijke ontwikkeling, en vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling in het kader van het samenwerkingsprogramma	46
11.2	de vorderingen bij de uitvoering van acties ter vergroting van de capaciteit van instanties en begunstigden om het efro administratief te beheren en te gebruiken	47
11.3	bijdrage aan macro-regionale en zeebekkenstrategieën (voor zover van toepassing)	48
11.4	de vorderingen bij de uitvoering van acties op het gebied van sociale innovatie.....	48
12.	Financiële informatie op het niveau van de prioritaire as en op programmaniveau.....	48
13.	Slimme, duurzame en inclusieve groei	48
14.	Vraagstukken die van invloed zijn op de prestaties van het programma en de genomen maatregelen — prestatiekader	51

1. IDENTIFICATIE VAN HET JAARVERSLAG OVER DE UITVOERING

- a. CCI: 2014TC16RFCB023
- b. Versie: 1
- c. Verslagjaar: 2018
- d. Datum goedkeuring van het verslag door het Comité van Toezicht: 31-05-2019

2. OVERZICHT VAN DE UITVOERING VAN HET SAMENWERKINGSPROGRAMMA

*Essentiële informatie over de uitvoering van het samenwerkingsprogramma voor het betrokken jaar, met inbegrip van financieringsinstrumenten, met betrekking tot de financiële en indicatorgegevens.
Max. 7000 tekens*

Het jaar 2018 is het vierde uitvoeringsjaar van het programma. De ontwikkelingen m.b.t. tot de committering en de financiële voortgang van het programma zijn nog steeds positief, evenals de goedkeuring van projecten en de projectoutputs.

Het Comité van Toezicht is 2018 drie keer bijeengekomen. Naast de reguliere bespreking van de programma-voortgang en thema's zoals programma-evaluatie, communicatie en maatregelen voor vereenvoudiging van de programmaprocessen is uitgebreid over de toekomst van de "GrensInfoPunten" gesproken. Alle ontwikkelingen rond de nieuwe INTERREG-subsidieperiode 2021-2027 zijn tevens aan de orde gekomen. In het voorjaar van 2018 is besloten om een voorbereidingsgroep voor de voorbereiding van de komende subsidieperiode op te richten. Deze groep heeft tot eind 2018 reeds drie keer vergaderd en de in mei gepubliceerde concept-verordeningen zijn uitgebreid besproken. Er zijn meerdere werkgroepen opgericht die onder andere voorstellen voor toekomstige vereenvoudigingen binnen de programma-afwikkeling, versnelling van de besluitvormingsprocessen en verdere digitalisering binnen het programma zullen uitwerken.

Projecten

2018 zijn 32 projecten goedgekeurd in de vier regionale stuurgroepen. Tot eind 2018 hadden in totaal 126 projecten een beschikking ontvangen. Aan het eind van het jaar waren twee projecten officieel afgesloten. 2018 eindigde tevens de looptijd van 10 andere projecten.

Financiële voortgang

Voor de 126 projecten die een beschikking hebben ontvangen, is een bedrag van € 398.235.266,63 aan middelen gereserveerd. Dat komt overeen met ca. 90% van het programmavolume en is voor het vierde uitvoeringsjaar van het programma een goed resultaat. Van dit bedrag wordt meer dan € 80 miljoen beschikbaar gesteld door private projectpartners. Dit bedrag ligt fors hoger dan de geplande private middelen. Tot en met 31-12-2018 is een bedrag van € 154.746.589,49 aan kosten door de Certificeringsautoriteit goedgekeurd en uitbetaald. De uitbetaalde EFRO-middelen zijn – net zoals in 2017 – reeds veelvoudig hoger dan het bedrag dat volgens de n+3-regeling minimaal uitbetaald dient te worden om te voorkomen dat het programma middelen zou verliezen.

Outputindicatoren en prestatiekader

De indicatoren Tabellen onder 3.2 geven een indruk van de materiële uitvoeringsstand van het programma. Per 31-12-2018 waren veel projecten reeds (ver)gevoerd in hun uitvoering, maar slechts 2 projecten waren

formeel afgesloten. Daarom worden in dit verslag voor het eerst ook de reeds gerealiseerde outputs van de nog lopende projecten aangegeven. Bij nagenoeg alle indicatoren zijn de gecumuleerde prognosewaarden van de projecten ten opzichte van 2017 verder gestegen. Er zijn drie groepen indicatoren: Bij een meerderheid van de indicatoren (binnen alle investeringsprioriteiten) is de programmastreefwaarde gezien de reeds gerealiseerde outputs van de lopende projecten reeds bereikt en meestal (duidelijk) overschreden. Bij de meeste andere indicatoren liggen de prognosewaarden iets hoger dan de programmastreefwaarden, de gerealiseerde outputs echter nog niet. Voor deze indicatoren lijkt het mogelijk dat de streefwaarden worden gehaald als de projecten volgens plan verlopen. Bij slechts enkele indicatoren, met name binnen prioriteit 1, hebben de prognosewaarden en de reeds gerealiseerde outputs de programmastreefwaarden nog niet bereikt.

De deels grote verschillen tussen de programmastreefwaarden en de prognosewaarden/ gerealiseerde outputs zijn in 2018 geanalyseerd. Ze kunnen merendeels worden verklaard met het feit dat de aannames waarop de programmastreefwaarden gebaseerd zijn niet (volledig) uitgekomen zijn en zodoende niet correct waren. Zo waren verschillende trends, ontwikkelingen en besluiten – met betrekking tot zowel projectstructuren als projectinhoud – nog niet (volledig) te voorzien toen de programmastreefwaarden bepaald werden. Tevens is duidelijk geworden dat programmastreefwaarden soms in grote mate kunnen afwijken van de realiteit indien niet voldoende data beschikbaar was waarop zij gebaseerd konden worden.

Tot ons genoegen zijn voor de indicatoren binnen het prestatiekader alle mijlpalen oftewel belangrijke uitvoeringsstappen bereikt. Voor beide outputindicatoren binnen het prestatiekader is met de tot nu toe gerealiseerde outputs van de afgesloten en lopende projecten ook het bereiken van de programmastreefwaarden voor 2023 gegarandeerd.

Evaluaties

2018 zijn enkele activiteiten uitgevoerd en begonnen met als doel de evaluatie van programmaresultaten en –impact: de eerste ronde van de impact-evaluaties van het programma, het ESPON-onderzoek Territorial Impact Assessment for Cross-Border Cooperation“ (TIA CBC) en een interne evaluatie van de stand van zaken van de Strategische Initiatieven. De resultaten van deze activiteiten worden – voor zover bekend bij het indienen van dit verslag – in hoofdstuk 4 en 9 toegelicht.

Vereenvoudigingen

Ook in 2018 zijn opnieuw stappen gezet om de administratieve lasten van het programma – met name voor aanvragers en begunstigen – te verminderen of bestaande processen efficiënter in te richten. Zo is er besloten om bij bepaalde documenten over te stappen naar digitaal versturen, mits het ondertekende origineel bij de afzender (aanvrager of lead partner) bewaard wordt. Daarnaast is binnen het goedkeuringsproces een korte versie van de goedkeuringsbesluiten geïntroduceerd zodat de officiële beschikking en de start van het project sneller kunnen plaatsvinden.

Evenementen en communicatie

In 2018 werden verschillende evenementen georganiseerd en werden maatregelen genomen die hebben bijgedragen aan de versterking van de externe communicatie van het INTERREG-programma Deutschland-Nederland.

Zo was het programma bijvoorbeeld met projecten vertegenwoordigd op de *Europatag* in Düsseldorf (5 mei 2018) en de *NRW-Tage* in Essen (1 & 2 september 2018). Aan Nederlandse kant vond het “Weekend van de

Wetenschap” plaats (6 oktober 2018), waarvoor het INTERREG-project MiKRO een succesvol open dag organiseerde. Ook het *European Year of Cultural Heritage* (EYCH) werd betrokken bij de planning van de communicatieactiviteiten. Als goed voorbeeld van grensoverschrijdende samenwerking en behoud van het culturele erfgoed werd het project “Culturele As Noord” in een door Interact en DG REGIO opgestelde e-book met in totaal 100 projecten opgenomen dat in het kader van het EYCH werd gepubliceerd.

Ter consolidatie en uitbreiding van de (interne) samenwerking vonden enerzijds een INTERREG-medewerkersbijeenkomst en anderzijds communicatieoverleggen met diverse INTERREG-partners plaats.

De website van het programma en de projectdatabase worden voortdurend bijgewerkt. Elk kwartaal werd een nieuwsbrief verstuurd naar ongeveer 2.780 ontvangers. Ter generering van meer aandacht is natuurlijk ook een actieve rol op social media, bijvoorbeeld Twitter, Facebook en LinkedIn, vereist. De gezette streefwaarde van 750 *followers* werd in 2018 met rond 20% overschreden.

3. UITVOERING VAN DE PRIORITAIRE ASSEN

3.1 OVERZICHT VAN DE UITVOERING

Per prioritaire as: Essentiële informatie over de uitvoering van de prioritaire as onder verwijzing naar de belangrijkste ontwikkelingen, aanzienlijke problemen en de stappen die zijn ondernomen om deze problemen op te lossen

Max. 1750 tekens per prioriteit

Prioriteit 1

In prioriteit 1 van het programma zijn tot en met 31-12-2018 55 projecten goedgekeurd en beschikt (waarvan 12 in 2018), met een bedrag van € 250.277.730,87 aan totale kosten, wat overeenkomt met ca. 92% van het volume van prioriteit 1. Eind 2018 waren tevens nog 5 projecten met geplande totale kosten t. h. v. meer dan € 11 miljoen goedgekeurd, maar nog niet voorzien van een formele beschikking. De binnen prioriteit 1 voor de 5 kernsectoren van het programma (de Strategische Initiatieven) gereserveerde middelen zijn inmiddels volledig gecommitteerd. Dit geldt ook voor het Strategisch Initiatief “Energie en CO2-arme economie”, dat als investeringsprioriteit 4f over een apart budget beschikt. Vanwege het aantal kwalitatief goede projectideeën zijn in 2018 ook binnen het niet-sectorgebonden budget van prioriteit 1 veel projecten goedgekeurd die binnen de sectoren van de Strategische Initiatieven vallen. Binnen “open” projecten zijn inmiddels meer dan 250 subactiviteiten gestart, meestal met MKB als partners. Bij een aantal van deze projecten bestaat nog de mogelijkheid tot deelname voor Nederlandse en Duitse MKB. Eind 2018 bevonden zich nog 9 projecten in de besluitvormingsprocedure. 2018 is tevens het eerste project van prioriteit 1 afgesloten.

De prognosewaarden van de project-outputs laten in 2018 weer een gestage stijging zien. De voor het eerst opgenomen waarden van reeds gerealiseerde outputs binnen de nog lopende projecten wordt laten zien dat veel streefwaarden van het programma reeds bereikt zijn. Uitgaand van de doelstellingen van prioriteit 1 stemt dit met name positief bij het aantal ondersteunde ondernemingen en MKB alsmede bij het aantal ondernemingen dat in het kader van het programma producten ontwikkelt.

Prioriteit 2

In prioriteit 2 van het programma zijn tot en met 31-12-2018 62 projecten goedgekeurd en beschikbaar (waarvan 19 in 2018), met totale kosten van € 122.431.355,76. Dit komt overeen met ca. 84% van het volume van prioriteit 2. Eind 2018 waren tevens nog 6 projecten met geplande totale kosten ter hoogte van meer dan € 5,5 miljoen goedgekeurd, maar nog niet voorzien van een formele beschikking; 9 andere “reguliere” projecten bevonden zich nog in de besluitvormingsperiode. Binnen de vier zogenoemde kaderprojecten hebben ondertussen meer dan 1000 kleine activiteiten oftewel people-to-people-projecten plaatsgevonden. Voor de deelnemers aan deze activiteiten gelden vereenvoudigde regelingen en zij worden actief ondersteund bij de projectadministratie. Binnen deze projecten zijn nog middelen voor meer kleine activiteiten beschikbaar. 2018 is de toekomst van de “GrensInfoPunten” langs de Nederlands-Duitse grens een belangrijk onderwerp geweest in het Comité van Toezicht van het programma. Het gaat hierbij om informatie- en adviesdiensten voor grensoverschrijdend werken, wonen en studeren die momenteel door het programma gesubsidieerd worden. Er wordt gestreefd naar een duurzame structurele financiering buiten het INTERREG-programma vanaf 2021.

De prognosewaarden voor de outputindicatoren zien voor prioriteit 2 zien nog steeds heel positief uit, net zoals de voor het eerst opgenomen waarden van reeds gerealiseerde outputs binnen de nog lopende projecten. Enkele programmastreefwaarden zijn reeds bereikt en alle prognoses zijn beduidend hoger dan de programmastreefwaarden.

Prioriteit 3

De derde prioriteit van het INTERREG V A-programma Deutschland-Nederland is de Technische Bijstand van het programma. Voor alle middelen die de verschillende programma-instanties voor hun bijdrage aan de programma-uitvoering uit het programma ontvangen, vindt de administratie onder deze prioriteit plaats. In deze administratie wordt elke instantie als een eigen project beschouwd. Tot en met 31-12-2018 was met een bedrag van € 25.526.180,00 iets meer dan 100% van de gereserveerde middelen in negen projecten gecommitteerd. Het oorspronkelijk voorziene budget wordt overschreden omdat voor het uitvoeren van een extra-activiteit – de deelname aan het ESPON-onderzoek “Territorial Impact Assessment for Cross-Border Cooperation” als lead stakeholder – door de programmapartners aanvullende middelen ter beschikking gesteld zijn. Het volume van de EFRO-middelen verandert echter niet.

Uit de outputindicatoren van de Technische Bijstand kan worden geconcludeerd dat de voor 2023 vastgelegde streefwaarden hoogstwaarschijnlijk zullen worden bereikt en deels zelfs worden overtroffen.

3.2 GEMEENSCHAPPELIJKE EN PROGRAMMASPECIFIEKE INDICATOREN

TABEL 1:

Resultaatindicatoren (per prioritaire as en per specifieke doelstelling); geldt ook voor de prioritaire as voor technische bijstand

ID	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangs-waarde	Referentie-jaar	Streef-waarde 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Opmerkingen
RI 01	Percentage MKB dat product- en of procesinnovaties introduceert	Percentage	72,31 %	2010 (RIS 2014)	74,31%	72,3 1%		62,0 5%	61,2 7%							Geen nieuwe meting in 2015 en 2018; toelichting waarden zie 9.1; data voor waarde 2017 zijn daadwerkelijk van 2014
RI 02	Percentage MKB dat product- en of procesinnovaties introduceert	Percentage	72,31 %	2010 (RIS 2014)	74,31%	72,3 1%		62,0 5%	61,2 7%							Geen nieuwe meting in 2015 en 2018; toelichting waarden zie 9.1; data voor waarde 2017 zijn daadwerkelijk van 2014
RI 03	Perceptie van de Duits-Nederlandse grens als een barrière	score	Voor doelgroep burgers: 53,3 (Score)	2015	Voor doelgroep burgers: 58 (Score)		53,3			52,9 (52,7)						Geen meting in 2014, 2016 en 2017; de resultaten van de eerste resultaatmeting 2018 bij de burger is op twee verschillende manieren behandeld. De eerste waarde is het resultaat van een representatiever meetmethodiek dan bij de nulmeting in 2015. De waarde tussen haakjes is het resultaat van een meetmethodiek die compleet vergelijkbaar is met de nulmeting. Omdat er slechts kleine verschillen zijn tussen de waarden en de representatieve methodiek in de praktijk gemakkelijker uitvoerbaar is, zullen alle toekomstige metingen op de representatieve manier worden uitgevoerd. Van een bijhorende wijziging van de nul- en streefwaarde wordt echter afgezien omdat deze te klein zou zijn (verhoging om 0,1) om op te wegen tegen de administratieve lasten van een dergelijke wijziging. Zie ook 9.1
RI 04	Perceptie van de Duits-Nederlandse grens als een barrière	score	Voor doelgroep organisaties: 46,5 (Score)	2015	Voor doelgroep organisaties: 49,5 (Score)		46,5			46,4						Geen meting in 2014; geen nieuwe meting 2016 en 2017

TABEL 2

Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per prioritaire as, per investeringsprioriteit; geldt ook voor de prioritaire assen voor technische bijstand)

	Prioriteit	Investeringsprioriteit	Identificatiecode	Indicator	Meeteenheden	Streefwaarde 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Opmerkingen	
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI1	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	3101	0	379	2222	2913	3312							
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	3082							
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI2	Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Aantal ondernemingen	468	0	185	545	834	1063							
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	947							
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI4	Aantal ondernemingen dat niet-financiële steun ontvangt	Aantal ondernemingen	2633	0	154	1383	2146	2293							
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	1920							
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI6	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun	euro	39000000	0	2,72	4895 090, 712	3845 7206 ,56	4880 3578 ,94							

Europäische Union
Europese Unie

door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]				voor ondernemingen (subsidies)			0	0	0	0	1914 9169 ,93						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI27	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor innovatie en O&O-projecten	euro	42120000	0	3,72	1672 8891 ,71	4130 3726 ,18	5176 9079 ,94						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	1963 3752 ,06						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI8	Werkgelegenheids- groei in gesteunde ondernemingen	FTE	140	0	46	990, 13	1148 ,63	1220 ,47						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	294, 55						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI24	Aantal nieuwe onderzoekers in gesteunde entiteiten	FTE	39	0	2,5	51,3 1	91,5 6	109, 41						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	102, 47						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI41	Aantal ondernemingen dat deelneemt aan grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	Aantal onderne- mingen	3101	0	229	926	1875	2516						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	2611						

Europäische Union
Europese Unie

Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI26	Aantal ondernemingen dat samenwerkt met onderzoeksinstituten	Aantal ondernemingen	620	0	145	521	894	1050						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	998						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI42	Aantal onderzoeksinstituten dat deelneemt in grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	Aantal instellingen	37	0	21	87	143	187						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	219						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI28	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de markt zijn	Aantal ondernemingen	176	0	50	359	546	661						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	582						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI29	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de onderneming zijn	Aantal ondernemingen	264	0	89	514	719	871						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	666						

Europäische Union
Europese Unie

Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	CI44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding	Aantal personen	102	0	280	526	1333	1599						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	2448						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	Aantal trajecten	624	0	72	410	686	688						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	561						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	2791	0	207	1846	2723	2951						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	2387						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	1b	PSI7	Percentage van de MKB-ondernemingen die hebben deelgenomen aan innovatiegericht INTERREG V-project, dat een nieuw product/proces heeft geïntroduceerd.	Percentage (voor lead partners: aantal)	74,31	0	36,2 %	15,4 %	32,5 %	116,1 %						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	111,1 %						

	Prioriteit	Investment priority	Indicator code	Indicator	Meeteenheid	Streefwaarde 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Opmerkingen
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI1	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	874	0	675	802	846	1029						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	719						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI2	Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Aantal ondernemingen	132	0	210	281	318	395						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	311						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI4	Aantal ondernemingen dat niet-financiële steun ontvangt	Aantal ondernemingen	742	0	460	512	526	641						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	467						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI6	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	euro	11000000	0	4076 590, 25	7013 485, 625	1400 8433 ,50	1592 7269 ,5						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	7162 130, 69						

Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI27	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor innovatie en O&O-projecten	euro	11880000	0	4076 590, 25	7013 485, 625	1400 8433 ,50	1592 7269 ,5						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	7601 130, 79						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI8	Werkgelegenheids-groei in gesteunde ondernemingen	FTE	40	0	105	264	276	317						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	41,5						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI24	Aantal nieuwe onderzoekers in gesteunde entiteiten	FTE	11	0	28	40	39,3 5	49,8 5						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	29,8 5						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI41	Aantal ondernemingen dat deelneemt aan grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	Aantal onderne- mingen	874	0	175	249	289	932						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	680						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI26	Aantal ondernemingen dat samenwerkt	Aantal onderne- mingen	175	0	175	249	296	366						

door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]				met onderzoeksinstellingen			0	0	0	0	357						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI42	Aantal onderzoeksinstellingen dat deelneemt in grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	Aantal instellingen	11	0	18	28	532	48						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	53						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI28	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de markt zijn	Aantal ondernemingen	49	0	145	191	208	273						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	283						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI29	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de onderneming zijn	Aantal ondernemingen	74	0	182	236	255	318						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	256						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	CI44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht	Aantal personen	28	0	300	600	600	600						

Europäische Union
Europese Unie

door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]				op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding			0	0	0	0	372						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	Aantal trajecten	176	0	531	591	627	693						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	432						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	787	0	660	771	772	894						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	554						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	1	4f	PSI7	Percentage van de MKB-ondernemingen die hebben deelgenomen aan innovatiegericht INTERREG V-project, dat een nieuw product/proces heeft geïntroduceerd	Percentage (voor lead partners: aantal)	74,31	0	23,9%	25,29%	28,89%	79,5%						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	50,9%						

Europäische Union
Europese Unie

	Prioriteit	Investment priority	Indicator code	Indicator	Meeteenheid	Streefwaarde 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Opmerkingen
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	CII	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	50	0	1126	2021	5539	9530						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	71	6461						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	CI4	Aantal ondernemingen dat niet-financiële steun ontvangt	Aantal ondernemingen	50	0	1265	5369	6508	9161						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	71	5857						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	CI44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding	Aantal personen	70	0	50	2801	6982	1726 5						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	2277 4						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	Aantal ondernemingen	45	0	636	2287	5514	7228						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	70	5181						

Europäische Union
Europese Unie

Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	CI9	Stijging van verwacht aantal bezoeken aan plaatsen van cultureel of natuurlijk erfgoed en attracties die steun ontvangen	Bezoeker s/jaar	50000	0	11300	104300	112310	177400						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	71921						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	PSI2	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende samenwerkingstrajecten	Aantal trajecten	680	0	1658	3227	3518	3735						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	9	1811						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	PSI3	Aantal personen dat een individueel advies heeft ontvangen	Aantal personen	45000	0	20709	53027	51442	65524						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	55091						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	PSI4	Aantal mensen dat door verbeterde gezondheidsdienst en bereikt wordt	Aantal personen	14332940	0	900000	9725650	19724650	23425090						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	0	0	0	13827411						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	2	11b	PSI5	Aantal deelnemers aan grensoverschrijdende	Aantal personen	600	0	620	33107	59572	71460						

door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]				nde initiatieven op het gebied van onderwijs en taalkennis			0	0	0	0	6409 8						
---	--	--	--	---	--	--	---	---	---	---	-----------	--	--	--	--	--	--

	Prioriteit	Investment priority	Indicator code	Indicator	Meeteenheden	Streefwaarde 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Opmerkingen
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	3	0	TA1	Adviseringen voor projectdragers	Aantal adviseringen	150	0	2420	2420	2420	2420						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							5	265	648	1429	2569						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	3	0	TA2	Informatiebijeenkomsten voor het programma	Aantal bijeenkomsten	20	0	111	111	111	111						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							1	18	53	220	405						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	3	0	TA3	Uitgevoerde studies en evaluaties	Aantal studies en evaluaties	5	0	16	16	16	17						
door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]							0	1	3	7	14						
Geselecteerde concrete acties (prognose verstrekt door begunstigden)	3	0	TA4	Aantal voltijdequivalenten in	Aantal FTE	40	0	30,38	36,21	36,21	36,21						

Europäische Union
Europese Unie

door concrete acties verwezenlijkte outputs [daadwerkelijke verwezenlijking]				het kader van de technische bijstand			5	25,0 1	27,6 6	37,8 9	39,1 7							
---	--	--	--	--	--	--	---	-----------	-----------	-----------	-----------	--	--	--	--	--	--	--

3.3 MIJLPALLEN EN STREEFWAARDEN ZOALS OMSCHREVEN IN HET PRESTATIEKADER

TABEL 3

Verslaglegging over financiële indicatoren, de belangrijkste uitvoeringsstappen, output- en resultaatindicatoren die als mijlpalen en doelstellingen voor het prestatiekader fungeren (in te dienen te beginnen met het verslag in 2017).

Prioritaire as	Soort indicator	ID	Naam	Meeteenheid	Mijlpaal voor 2018	Uiteindelijke streefdoel 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Op-merkingen
1		PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	Afgesloten trajecten	0	800	0	0	0	0	1						
1	Belangrijke uitvoeringsstap	PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	Gestarte trajecten	657 (in gestarte projecten)	0	0	70	372	574	862						
2		PSI2	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende samenwerkingstrajecten	Afgesloten trajecten	0	680	0	0	0	9	9						
2	Belangrijke uitvoeringsstap	PSI2	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende samenwerkingstrajecten	Gestarte trajecten	372 (in gestarte projecten)	0	0	81	316	713	1414						
1	Financiële indicator	FI1	Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden, zoals opgenomen in betaalaanvragen	Euro	33.120.406,36	271.478.738,00	0	0	11.074.040,00	40.881.814,47	90.880.761,25						
2	Financiële indicator	FI2	Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden, zoals opgenomen in betaalaanvragen	Euro	17.834.064,92	146.180.860,00	0	0	7.345.183,06	24.507.900,60	44.786.557,49						

3.4 FINANCIËLE GEGEVENS

TABEL 4

Financiële informatie op het niveau van de prioritaire as en op programmaniveau

Prioriteit nr.	Regio-categorie	Grondslag voor de berekening van de EU-steun*	Totale financiering	Medefinancieringspercentage (EFRO)	Totale subsidiabele kosten van de concrete acties die voor steun zijn geselecteerd	Deel van de totale toewijzing besteed aan de geselecteerde concrete acties (%)	Totale publieke subsidiabele kosten van de concrete acties die voor steun zijn geselecteerd	Totale subsidiabele kosten die door de begunstigden bij de management-autoriteit zijn gedeclareerd	Deel van de totale toewijzing besteed aan door de begunstigden gedeclareerde subsidiabele uitgaven (%)	Aantal geselecteerde concrete acties
1	07 – niet van toepassing	Totale subsidiabele kosten	271.478.738,00 €	50,00%	250.277.730,87 €	92,19%	182.145.802,19 €	97.460.189,54 €	35,90%	55
2	07 – niet van toepassing	Totale subsidiabele kosten	146.180.860,00 €	50,00%	122.431.355,76 €	83,75%	110.085.221,18 €	47.866.965,03 €	32,75%	62
3	07 – niet van toepassing	Totale subsidiabele kosten	25.399.560,00 €	52,48%	25.526.180,00 €	100,5%	25.526.180,00 €	9.419.434,92 €	37,09%	9
Total		Totale subsidiabele kosten	443.059.158,00 €		398.235.266,63 €	89,88%	317.757.203,37 €	154.746.589,49 €	34,93%	126

TABEL 5

Uitsplitsing van de cumulatieve financiële gegevens per steunverleningscategorie (artikel 112, leden 1 en 2, van Verordening (EU) nr. 1303/2013 en artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1304/2013)

Prioritaire as	Fonds	1 Terrein van steunverlening	2 Financieringsvorm	3 Territoriale dimensie	4 Territoriale uitvoeringsmechanismen	5 Dimensie thematische doelstelling EFRO/ Cohesiefonds	6 Secundair thema ESF	7 Economische dimensie	8 Dimensie plaats van uitvoering	Totale subsidiabele kosten van de concrete acties die voor steun zijn geselecteerd	Totale publieke subsidiabele kosten van de concrete acties die voor steun zijn geselecteerd	Totale subsidiabele uitgaven die door de begunstigden bij de managementautoriteit zijn gedeclareerd	Aantal geselecteerde concrete acties
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	01	DEA14	€ 2.218.060,00	€ 1.576.389,26	€ 319.109,50	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA33	€ 4.537.848,69	€ 3.435.879,68	€ 2.728.719,24	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA37	€ 387.245,40	€ 355.026,58	€ 396.134,70	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	08	NL421	€ 2.840.500,00	€ 1.758.050,00	€ 1.345.099,67	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	12	DEA34	€ 398.690,91	€ 392.625,58	€ 398.690,91	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	19	NL213	€ 2.047.578,00	€ 1.827.578,00	€ 525.563,02	1
1	EFRO	056	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	24	NL113	€ 3.000.000,00	€ 2.346.671,40	€ 739.346,52	1
1	EFRO	060	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA14	€ 10.477.600,00	€ 8.416.587,00	€ 1.619.870,21	1
1	EFRO	060	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	NL113	€ 1.186.256,00	€ 974.303,00	€ -	1
1	EFRO	060	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	10	DEA33	€ 700.558,10	€ 580.722,10	€ -	1
1	EFRO	061	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	11	NL213	€ 1.297.547,00	€ 1.175.989,26	€ 385.306,76	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	01	DEA1B	€ 2.661.690,88	€ 1.634.703,38	€ 124.901,05	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	01	NL121	€ 2.196.737,00	€ 1.497.138,00	€ 1.872.841,68	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	01	NL213	€ 3.323.199,21	€ 2.560.957,92	€ 740.203,80	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	03	DE94E	€ 5.219.283,27	€ 3.524.889,22	€ 4.501.270,53	1

Europäische Union
Europese Unie

1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	06	DEA12	€ 4.969.806,50	€ 3.623.311,50	€ 3.234.254,04	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	06	DEA1F	€ 3.569.579,25	€ 2.425.923,79	€ 1.420.684,45	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DE949	€ 9.105.937,00	€ 6.783.877,90	€ 2.129.823,24	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA33	€ 12.784.574,00	€ 9.591.498,00	€ 7.308.127,22	2
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA37	€ 498.092,36	€ 430.755,08	€ 48.985,00	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	NL111	€ 7.777.511,00	€ 5.876.385,00	€ 5.169.863,67	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	NL221	€ 11.597.136,00	€ 6.462.047,00	€ 2.724.547,43	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	11	DE944	€ 8.451.607,00	€ 6.387.472,00	€ 2.866.638,24	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	12	NL226	€ 8.466.591,13	€ 6.310.879,96	€ 2.963.157,83	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	13	NL421	€ 1.080.378,23	€ 1.012.530,48	€ 725.620,12	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	DEA14	€ 3.878.618,00	€ 2.575.601,00	€ 292.503,91	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	DEA33	€ 3.437.839,94	€ 2.746.846,94	€ -	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	NL113	€ 7.150.000,00	€ 5.879.066,80	€ 2.808.438,93	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	NL212	€ 1.997.500,00	€ 1.478.500,00	€ 175.537,97	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	20	NL221	€ 5.739.762,49	€ 4.348.881,49	€ 4.764.540,18	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	21	NL121	€ 1.761.290,00	€ 1.528.008,00	€ 388.283,37	1
1	EFRO	062	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	07	NL226	€ 4.855.807,30	€ 3.246.477,30	€ 1.953.809,25	1
1	EFRO	063	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	03	DEA1B	€ 10.090.610,34	€ 8.001.805,62	€ 2.992.303,24	1
1	EFRO	063	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	NL225	€ 234.744,20	€ 225.744,20	€ 160.464,82	1
1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	03	DE94E	€ 4.461.059,50	€ 2.961.530,00	€ -	1

Europäische Union
Europese Unie

1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	06	DEA1F	€ 11.879.468,83	€ 8.701.366,83	€ 4.642.697,36	2
1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	06	NL221	€ 9.975.980,00	€ 6.610.980,00	€ 1.147.237,32	1
1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	NL221	€ 9.994.868,76	€ 7.167.379,04	€ 5.835.306,44	1
1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	12	DEA14	€ 1.496.032,00	€ 1.241.916,00	€ 289.048,79	1
1	EFRO	064	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	06	DEA11	€ 4.230.005,00	€ 2.431.005,00	€ 10.220,40	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	01	DEA1E	€ 2.441.779,25	€ 1.844.136,05	€ 584.714,37	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	07	DEA33	€ 1.607.168,82	€ 1.334.256,72	€ -	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	1	08 - niet van toepassing	12	NL421	€ 5.232.292,00	€ 3.839.407,20	€ 1.070.735,58	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	07	DEA33	€ 4.025.435,93	€ 2.889.032,33	€ 2.125.688,65	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	10	DE94C	€ 9.942.108,00	€ 7.342.071,58	€ 6.486.265,59	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	10	DEA33	€ 2.710.544,64	€ 2.578.694,20	€ 1.976.024,05	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	10	NL113	€ 10.111.608,90	€ 6.834.665,67	€ 5.614.454,73	2
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	10	NL121	€ 6.000.796,45	€ 4.203.817,40	€ 2.821.567,53	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	12	DEA11	€ 8.656.818,00	€ 5.156.849,00	€ 3.228.860,02	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	22	DEA33	€ 3.169.850,59	€ 2.814.967,23	€ 2.419.982,64	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	22	DEA37	€ 2.202.095,00	€ 1.801.004,00	€ 1.382.745,57	1
1	EFRO	065	1	7	07 - niet van toepassing	4	08 - niet van toepassing	22	NL113	€ 2.199.640,00	€ 1.399.601,50	€ -	1
2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	15	DEA34	€ 8.273.832,16	€ 8.058.784,06	€ 3.644.987,61	2
2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	NL225	€ 1.760.000,00	€ 1.760.000,00	€ -	1
2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	NL225	€ 184.889,08	€ 174.389,08	€ 19.959,56	1

Europäische Union
Europese Unie

2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	NL226	€ 1.759.354,00	€ 1.610.990,00	€ 534.754,28	1
2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DEA1B	€ 726.831,50	€ 693.681,50	€ 132.382,04	1
2	EFRO	075	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DEA34	€ 372.008,70	€ 372.008,70	€ 103.669,54	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	01	NL422	€ 900.000,00	€ 868.500,00	€ 233.042,96	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	08	NL421	€ 2.595.087,18	€ 2.017.236,52	€ 297.998,31	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DE944	€ 424.369,12	€ 424.369,12	€ 26.019,91	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	NL113	€ 870.765,00	€ 870.515,00	€ -	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	NL121	€ 859.040,73	€ 782.790,73	€ 157.349,80	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	NL213	€ 2.480.283,00	€ 2.420.783,00	€ 386.487,83	1
2	EFRO	087	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	NL226	€ 3.545.380,81	€ 2.953.316,57	€ 500.437,38	1
2	EFRO	091	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	15	DE94C	€ 2.601.476,16	€ 2.132.587,31	€ 2.047.674,43	1
2	EFRO	091	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	18	DE944	€ 1.648.580,28	€ 1.435.763,43	€ -	1
2	EFRO	091	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	22	DE949	€ 6.570.185,63	€ 6.485.185,63	€ 5.869.418,97	1
2	EFRO	091	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	DEA34	€ 359.946,60	€ 359.946,60	€ 18.369,04	1
2	EFRO	091	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	NL225	€ 2.222.586,00	€ 1.936.393,50	€ 706.177,50	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	15	DEA34	€ 1.730.000,00	€ 1.690.000,00	€ -	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	15	NL213	€ 470.945,00	€ 459.603,00	€ 72.261,45	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DE94C	€ 562.500,00	€ 562.500,00	€ -	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	DE942	€ 384.357,12	€ 302.372,60	€ 344.840,18	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	DEA15	€ 39.566,35	€ 39.566,35	€ 40.187,63	1

Europäische Union
Europese Unie

2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	DEA1F	€ 778.364,42	€ 581.694,91	€ 484.486,41	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	DEA34	€ 1.349.288,00	€ 1.349.288,00	€ 231.875,40	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	NL122	€ 401.552,66	€ 200.736,66	€ 117.067,53	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	23	NL422	€ 2.640.000,00	€ 2.610.000,00	€ 1.758.860,50	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DE949	€ 388.800,00	€ 388.800,00	€ 9.496,66	1
2	EFRO	095	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	NL421	€ 1.698.600,25	€ 1.518.837,40	€ 215.932,83	1
2	EFRO	102	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA15	€ 540.712,39	€ 540.712,39	€ 371.792,82	1
2	EFRO	102	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA1B	€ 1.911.236,03	€ 1.911.236,03	€ 611.545,70	1
2	EFRO	102	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA34	€ 3.189.894,61	€ 3.189.894,61	€ 1.912.853,72	2
2	EFRO	102	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	NL111	€ 5.580.989,00	€ 5.580.989,00	€ 2.771.773,90	1
2	EFRO	102	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	NL421	€ 1.440.813,08	€ 1.440.813,08	€ 298.191,90	1
2	EFRO	107	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	20	DEA1B	€ 4.588.204,02	€ 3.203.962,80	€ 2.150.832,71	1
2	EFRO	107	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	20	NL113	€ 4.810.000,00	€ 4.680.000,00	€ 1.763.414,72	1
2	EFRO	107	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	NL226	€ 3.769.701,98	€ 3.730.909,27	€ 2.612.949,91	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	01	DEA1F	€ 429.499,31	€ 383.371,07	€ 199.796,20	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	DE949	€ 912.933,20	€ 912.933,20	€ 581.965,64	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	DEA14	€ 950.000,00	€ 950.000,00	€ 917.568,44	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	DEA15	€ 663.520,76	€ 663.520,76	€ 520.712,61	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	DEA41	€ 649.027,50	€ 505.174,66	€ 214.227,70	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	NL225	€ 5.062.751,72	€ 4.605.279,55	€ 789.619,55	2

Europäische Union
Europese Unie

2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	19	NL226	€ 3.419.995,80	€ 3.367.995,80	€ 1.100.874,55	1
2	EFRO	118	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	NL226	€ 4.754.773,00	€ 4.135.427,00	€ 2.806.711,98	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	07	DEA15	€ 92.572,16	€ 92.572,16	€ 92.572,16	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	12	DE94B	€ 141.410,16	€ 141.410,16	€ 97.192,11	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	12	NL211	€ 454.500,00	€ 454.500,00	€ 399.092,89	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	18	DE944	€ 1.006.452,15	€ 1.006.452,15	€ 701.778,71	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	20	DE943	€ 1.080.000,00	€ 972.000,00	€ -	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	20	NL213	€ 797.901,00	€ 678.891,00	€ 763.914,22	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA11	€ 527.795,70	€ 527.795,70	€ 114.326,10	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA1B	€ 788.035,50	€ 788.035,50	€ 792.124,12	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	21	DEA38	€ 837.512,20	€ 610.420,15	€ 29.359,45	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DEA15	€ 5.146.935,00	€ 3.271.935,00	€ 1.406.747,53	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DEA1B	€ 4.633.328,00	€ 4.633.328,00	€ 1.744.221,05	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	DEA34	€ 4.834.690,00	€ 4.834.690,00	€ 2.290.615,75	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	NL111	€ 8.000.000,00	€ 4.900.000,00	€ 1.856.451,14	1
2	EFRO	120	1	7	07 - niet van toepassing	11	08 - niet van toepassing	24	NL421	€ 2.817.581,74	€ 2.310.332,47	€ -	1
3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	DEA11	€ 2.550.000,00	€ 2.550.000,00	€ 783.093,56	2
3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	DEA15	€ 1.900.000,00	€ 1.900.000,00	€ 668.889,99	1
3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	DEA1B	€ 9.066.180,00	€ 9.066.180,00	€ 3.386.389,85	2
3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	DEA33	€ 1.200.000,00	€ 1.200.000,00	€ 582.149,92	1

Europäische Union
Europese Unie

3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	DEA34	€ 6.910.000,00	€ 6.910.000,00	€ 2.420.052,74	2
3	EFRO	121	1	7	07 - niet van toepassing	13	08 - niet van toepassing	24	NL111	€ 3.900.000,00	€ 3.900.000,00	€ 1.578.858,86	1
										€ 398.235.266,63	€ 317.757.203,37	€ 154.746.589,49	126

TABEL 6

Cumulatieve kosten van een concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd

Projectnummer	Concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd	Het bedrag aan EFRO-steun dat naar verwachting zal worden gebruikt voor een concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd op basis van geselecteerde operaties	Aandeel van de totale financiële toewijzing aan een concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd (%)	Subsidiabele uitgaven aan EFRO-steun die zijn gedaan voor een concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd, en door de begunstigde zijn gedeclareerd bij de managementautoriteit	Aandeel van de totale financiële toewijzing aan een concrete actie die geheel of gedeeltelijk buiten het tot de Unie behorende deel van het programmagebied is uitgevoerd (%)
203153	Arbeitsmarkt in Grenzregionen D-NL	€ 137.442,77	0,06%	€ 32.146,55	0,04%
144132	Asset Management	€ 562.296,82	0,25%	€ 250.925,56	0,33%
144131	AutoProtect	€ 467.410,86	0,21%	€ 44.938,32	0,06%
113192	BEL AIR	€ 130.910,57	0,06%	€ -	0,00%
141059	BioÖkonomie im Non-Food-Sektor	€ 430.295,17	0,19%	€ 430.295,17	0,56%
102183	Cell Puncher Pro	€ 107.500,00	0,05%	€ 6.925,94	0,01%
153098	Cleantech Energy Crossing	€ 684.659,47	0,31%	€ 300.235,73	0,39%
144138	D-NL-HIT	€ 998.604,31	0,45%	€ 242.090,03	0,32%
204019	Durch Neugier Lernen	€ 70.035,50	0,03%	€ 62.942,24	0,08%
153082	E-bus 2020: In Motion Charging	€ 46.479,32	0,02%	€ -	0,00%
134116	e-GreenLastMile	€ 22.715,95	0,01%	€ 6.512,59	0,01%
153201	EnerPRO	€ 92.186,43	0,04%	€ -	0,00%
111137	Entwicklung Lichtsysteme / Ontwikkeling verlichtingsstelsel	€ 216.406,21	0,10%	€ 124.773,49	0,16%
202085	EurHealth-1Health	€ 287.500,00	0,13%	€ 149.775,33	0,20%
111184	FOOD 2020 - Phase II	€ 123.269,66	0,06%	€ -	0,00%
113071	Food Pro.tec.ts	€ 624.399,40	0,28%	€ 202.523,81	0,26%
111029	FOOD2020	€ 358.477,85	0,16%	€ 299.530,72	0,39%

202016	GPT 2015+	€	246.268,39	0,11%	€	161.418,54	0,21%
201167	GPT Bad Nieuweschans 2017+	€	143.250,00	0,06%	€	3.136,98	0,00%
202229	GTI 2	€	118.622,04	0,05%	€	-	0,00%
122084	health-i-care	€	504.166,81	0,23%	€	187.177,99	0,24%
204142	Healthy Building Network	€	130.850,45	0,06%	€	61.215,75	0,08%
203164	Het verhaal van oorlog en vrijheid zonder grenzen - Die Geschichte von Krieg und Freiheit ohne Grenzen	€	48.480,53	0,02%	€	7.318,94	0,01%
204100	Highpotentials Crossing Borders	€	140.578,23	0,06%	€	3.701,22	0,00%
133141	I-AT	€	1.316.332,84	0,59%	€	488.293,41	0,64%
204028	Kulturgeschiede Digital / Cultuurgeschiedenis verdigitaal	€	153.127,04	0,07%	€	157.223,15	0,21%
151090	LNG PILOTS	€	643.202,59	0,29%	€	268.544,82	0,35%
151036	MariGreen	€	789.838,29	0,36%	€	405.582,52	0,53%
142118	MEDUWA Vecht(e)	€	169.578,01	0,08%	€	71.109,06	0,09%
122035	MIND	€	69.603,69	0,03%	€	75.747,05	0,10%
202154	MINT LAB auf Schlössern / in kastelen	€	173.444,25	0,08%	€	62.924,71	0,08%
142091	MOVERO	€	226.243,99	0,10%	€	155.464,79	0,20%
203133	Nachbarsprache & buurcultuur	€	713.847,12	0,32%	€	189.343,23	0,25%
204101	Natur- und Waldbrandprävention/Natuur- en Bosbrandpreventie	€	27.331,12	0,01%	€	3.716,28	0,00%
201064	Net(z)werk+	€	18.564,67	0,01%	€	18.564,67	0,02%
152012	Netzwerk GEP	€	8.462,29	0,00%	€	8.462,29	0,01%
203093	Qualifikation in Waldarbeit und Landschaftspflege - sicher, mobil und zukunftsfähig	€	123.723,94	0,06%	€	23.009,21	0,03%
204062	Rahmenprojekt Priorität I+II erm	€	10.772,82	0,00%	€	10.772,82	0,01%
203020	Rahmenprojekt Priorität II	€	767,12	0,00%	€	767,12	0,00%
202060	Rahmenprojekt Priorität II EUREGIO	€	222,59	0,00%	€	222,59	0,00%

143056	ROCKET	€	178.054,23	0,08%	€	125.057,35	0,16%
204185	SHAREuregio	€	243.137,90	0,11%	€	-	0,00%
143081	SPECTORS	€	227.990,20	0,10%	€	87.402,55	0,11%
134026	STRASUS	€	310.883,86	0,14%	€	85.768,99	0,11%
142087	Sustainable Surfaces & Membranes (S ² M)	€	123.916,19	0,06%	€	101.357,03	0,13%
142218	Task Force Wärme - WiEfm 2.0	€	131.554,72	0,06%	€	-	0,00%
203130	The Green & Blue Rhine Alliance	€	72.866,70	0,03%	€	2.448,64	0,00%
101165	Vital Regions	€	39.981,50	0,02%	€	8.859,56	0,01%
203063	Zicht op heden en verleden	€	316.666,67	0,14%	€	143.029,65	0,19%
203072	Zorg verbindt	€	138.656,81	0,06%	€	54.284,56	0,07%
Insgesamt		€	12.921.577,88	5,82%	€	5.125.540,95	6,69%

4. SAMENVATTING VAN DE EVALUATIES

*Synthese van de bevindingen van alle evaluaties van het programma die in het afgelopen financiële jaar beschikbaar zijn geworden, inclusief de naam en de referentieperiode van de gebruikte evaluatieverslagen
Max. 10500 tekens*

Aanvullend op de evaluaties van 2016/2017 (inventarisatie van de eerste projecten en inschatting van de verwezenlijking van de programmadoelstellingen en evaluatie van de uitvoering van de programma's) vond in het najaar/winter 2017 en het voorjaar 2018 een **interne evaluatie van de "Strategische Initiatieven"** plaats. Er is onder meer onderzoek gedaan naar de structuur en de omvang van de projecten binnen de strategische initiatieven, de projectbeoordeling, de deelname van het MKB en de kwaliteit van de projecten. Hierbij is naast de inbreng van programma-actoren ook advies ingewonnen bij thematische deskundigen. Als resultaat kan worden gesteld dat het instrument over het algemeen positief wordt beoordeeld en dat een voortzetting in de toekomst kan worden aanbevolen. Als optimalisatiemogelijkheden worden een effectievere beperking van het projectvolume, een verkorting van het besluitvormingsproces en een betere inbedding van open projectonderdelen in het programma voorgesteld. Bovendien moet in de toekomst aandacht worden besteed aan de rol van thematische deskundigen, mogelijkheden om de selectie van projecten aan te scherpen, de inhoudelijke oriëntatie en een mogelijke overdracht van het principe "Strategische Initiatieven" naar andere programmaprioriteiten.

De **ESPON-studie "Territorial Impact Assessment for Cross-Border Cooperation" (TIA CBC)** werd vanaf het voorjaar van 2018 uitgevoerd door een Europees onderzoeksconsortium. Als lead stakeholder van deze "targeted analysis" is INTERREG Deutschland-Nederland mede-initiatiefnemer van de studie en fungeerde het programmagebied ook als een van de testregio's. Op het moment van schrijven van dit verslag was het onderzoek bijna afgerond, maar het eindrapport was nog niet voltooid. Binnen TIA CBC is een methode ontwikkeld om de territoriale impact van grensoverschrijdende programma's vast te stellen en te laten zien. Dit zal onder meer dienen om toekomstige subsidieprogramma's voor te bereiden en om het effect van de programma's te communiceren. De ontwikkelde TIA-methode is een mix van verschillende elementen en een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen. De methode werd op basis van casestudies getest in de vijf grensregio's van de stakeholders en na de uitvoering van de casestudies verfijnd. Tevens zijn een handleiding en richtlijnen voor het gebruik van de methode opgesteld zodat zowel de stakeholders als andere geïnteresseerde programma's hiervan gebruik kunnen maken.

De inhoudelijke resultaten van de TIA-casestudies verschillen per testgebied. Voor INTERREG Deutschland-Nederland werd bijvoorbeeld vastgesteld - voornamelijk met behulp van kwalitatieve inschattingen door experts - dat de belangrijkste effecten van het programma in de periode 2014-2018 betrekking hadden op de bewustmaking van product- en procesinnovaties, de kwaliteit van de grensoverschrijdende samenwerking tussen gemeenten, de kwaliteit en coördinatie van grensoverschrijdende diensten op de arbeidsmarkt, het wegnemen van belemmeringen op het gebied van de grensoverschrijdende beroepsopleidingen en het algemene systeem van grensoverschrijdende governance. Aangezien de casestudy echter slechts een test van de methodologie en de voorgestelde indicatoren was, de referentieperiode 2014-2018 vrij kort was en de test veel mogelijkheden voor verbetering van de methodologie en de toepassing ervan aan het licht bracht, moet de inhoudelijke uitkomst van de casestudy niet als allesomvattend worden beschouwd. Uitdagingen voor de ontwikkeling en verfijning van de methodologie waren onder meer de geringe financiële omvang van de grensoverschrijdende programma's in vergelijking met andere investeringen, het gebrek aan data over de door programma's gehanteerde thema's en het gebrek aan data op

het passende territoriale niveau. Deze factoren maken het moeilijk om het "netto"-effect van de programma's te bepalen. De algemene aanbevelingen van de studie hebben daarom ook betrekking op de selectie van geschikte indicatoren, een betere coördinatie met de bureaus voor de statistiek en soortgelijke actoren, verbeteringen in de monitoringsystemen van de programma's en de juiste timing van een ex-post TIA.

In de zomer van 2018 is de eerste van twee rondes van de **impact-evaluatie** van INTERREG Deutschland-Nederland van start gegaan, die op het moment van het rapport op tijd was afgerond. In deze eerste ronde zijn de doeltreffendheid, efficiëntie en impact van het huidige programma voor het eerst onderzocht aan de hand van een theoretische benadering. De evaluatie richtte zich vooral op de analyse van de bijdrage van de prioritaire assen aan de specifieke doelstellingen van het programma. Daarnaast is er ook een inschatting van de efficiëntie van de uitvoering van het programma en van het effect van het samenwerkingsprogramma op de ontwikkeling van het programmagebied gemaakt. Tevens waren de "duurzaamheid" van de projecten, de "open" projecten en de Interreg-specifieke meerwaarde van de projecten speciale aandachtspunten van de evaluatie. De eerste evaluatieronde diende al resultaten op te leveren op basis waarvan relevante aanbevelingen voor de toekomstige opzet van het programma kunnen worden gedaan. Aangezien het effect van de projecten van het huidige programma nog niet volledig tot uiting is gekomen, was de eerste evaluatieronde ook gebaseerd op een analyse van het vorige, thematisch deels vergelijkbare programma.

Als eerste evaluatiestap is in de zomer en het najaar van 2018 een inventarisatie van het programma uitgevoerd. Hierbij werd de stand van de uitvoering van het programma onderzocht. Vervolgens werd voor elke specifieke doelstelling van het programma een interventielogica opgesteld, waarin essentiële activiteiten, output en resultaten in een gedetailleerde impactketen gepresenteerd worden. Een "contribution analysis" werd gebruikt om na te gaan of de beoogde programma-activiteiten zijn uitgevoerd en of de overeenkomstige output en resultaten daadwerkelijk zijn bereikt. Naast de evaluatie van documenten is er een enquête gehouden onder lead partners van lopende projecten en projecten uit de vorige subsidieperiode en werden gesprekken gevoerd met de actoren binnen het programma. De evaluatie omvatte ook een typering van de actuele projecten om naast thematische ook cross-thematische effecten in termen van de specifieke meerwaarde van INTERREG weer te geven.

Dit zijn de belangrijkste resultaten van de evaluatie: Ten aanzien van de interventielogica van het programma komt de evaluatie tot de conclusie dat - ondanks het grote aantal nog niet voltooide projecten - nu al kan worden voorzien dat een bijdrage geleverd wordt aan de doelstellingen van het programma. De evaluatoren bevestigen dat het programma zich in een zeer vergevorderd stadium van materiële en financiële uitvoering bevindt. De (bijna) voltooide projecten van beide thematische prioritaire assen leveren een duidelijke positieve bijdrage aan de doelstellingen van het programma. De subsidie levert een herkenbare bijdrage aan alle drie onderzochte INTERREG-effectcategorieën (kwalificatie van sleutelactoren, activering van bestuurders en toepassing van kennis en competenties). Er zijn zowel thematische als interthematische effecten in beide prioritaire assen. De doeltreffendheid van het programma kan daarom als hoog worden beoordeeld. Uit de effecten die in de vorige financieringsperiode bij de lead partners zijn waargenomen, blijkt duidelijk dat de subsidie op lange termijn positieve effecten heeft op de grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied, ook buiten de rechtstreeks gesteunde actoren. De bijdrage aan de grensoverschrijdende integratie in de regio zal naar verwachting met name worden geleverd door de gesteunde actoren die als multiplicator optreden. De open projecten dragen ook bij aan alle drie de effectcategorieën van INTERREG. De open projecten dragen met name bij aan het verwerven van nieuwe kennis en vaardigheden door de projectactoren, het ontwikkelen van innovaties en het steeds vaker

grensoverschrijdend handelen. De effecten van de open projecten verschillen slechts in geringe mate van die van klassieke projecten. Kijkend naar de effectiviteit van de financiering en de belangrijkste beïnvloedende factoren blijkt duidelijk dat het programma soepel en volgens plan wordt uitgevoerd. Er zijn dus geen aanwijzingen om de efficiëntie van de uitvoering van het programma in twijfel te trekken. Details van de resultaten worden besproken in de punten 9.1 en 13 van dit jaarverslag.

Op basis van de resultaten en beïnvloedende factoren formuleren de evaluatoren enkele aandachtspunten voor verdere optimalisatie van het programma. Deze hebben betrekking op de outputindicatoren van het programma, projecten die dicht bij het publiek staan, communicatie- en PR-werkzaamheden, de thematische oriëntatie van het programma, de programmaprocessen en -structuren en de beschikbare resources.

In 2018 werd ook de **eerste tussentijdse meting van de resultaatindicatoren van prioriteit 2 "perceptie van de grens als barrière"** voor de doelgroepen burgers en organisaties uitgevoerd. In een online-enquête werden in totaal bijna 2000 burgers en organisaties uit het hele programmagebied gevraagd naar hun perceptie van de grens in verschillende aspecten en dimensies. Met name de ontwikkeling van de "score" voor grensperceptie in vergelijking met de nulmeting van 2015 is hierbij van belang. Gebleken is dat de grens in vergelijking met 2015 iets hoger (bij de burgers) of ongeveer even hoog (bij de organisaties) als een barrière wordt ervaren. Bij de burgers is de "vanzelfsprekendheid" waarmee de grens wordt waargenomen toegenomen, maar de waargenomen barrièrewerking in het dagelijks leven is afgenomen. Dit meetresultaat en het verband met INTERREG Deutschland-Nederland wordt in paragraaf 9.1 nader besproken.

5. VRAAGSTUKKEN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE PRESTATIES VAN HET PROGRAMMA EN DE GENOMEN MAATREGELEN

A) VRAAGSTUKKEN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE PRESTATIES VAN HET PROGRAMMA EN DE GENOMEN MAATREGELEN

Max. 7000 tekens

In het uitvoeringsjaar 2018 waren er geen problemen of vraagstukken die de prestatie van het programma hebben beïnvloed.

B) FACULTATIEF VOOR LICHTE VERSLAGEN, ANDERS WORDT HET OPGENOMEN IN PUNT 9.1: EEN BEOORDELING OF DE VOORUITGANG BIJ DE VERWEZENLIJING VAN DE DOELSTELLINGEN VOLDOENDE IS OM DEZE DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN, MET VERMELDING VAN EVENTUELE GENOMEN OF GEPLANDE CORRIGERENDE MAATREGELEN, VOOR ZOVER VAN TOEPASSING.

Max. 3500 tekens

Zie 9.1

6. PUBLIEKSSAMENVATTING

Een publiekssamenvatting van de inhoud van het jaarverslag en het eindverslag over de uitvoering wordt openbaar gemaakt en geüpload als een afzonderlijk bestand in de vorm van een bijlage bij het jaarverslag en het eindverslag over de uitvoering.

Zie bijlage

7. VERSLAG OVER DE UITVOERING VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN

Niet van toepassing

8. GROTE PROJECTEN EN GEZAMENLIJKE ACTIEPLANNEN

Niet van toepassing

9. BEOORDELING VAN DE UITVOERING VAN HET SAMENWERKINGS-PROGRAMMA

9.1 INFORMATIE IN DEEL A EN VERWEZENLIJING VAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET PROGRAMMA

VOOR ELKE PRIORITAIRE AS — Beoordeling van de hierboven verstrekte informatie en de vooruitgang bij de verwezenlijking van de doelstellingen van het programma, met inbegrip van de bijdrage van het EFRO aan veranderingen in de waarde van resultaatindicatoren, wanneer bewijzen uit evaluaties beschikbaar zijn.

Max. 10500 tekens

Prioriteit 1:

In 2018/2019 werd voor het eerst, in het kader van de eerste ronde van de impact-evaluatie van het programma, het bereiken van de verwezenlijking van de programma-doelstellingen geanalyseerd door verder te kijken dan het niveau van de projectoutputs (voor een samenvatting van de belangrijkste resultaten van de evaluatie, zie hoofdstuk 4). Hierbij zijn vooral reeds (bijna) voltooide projecten en thematisch vergelijkbare projecten uit de vorige programmaperiode bekeken. In het algemeen komt de evaluatie tot een positieve conclusie met betrekking tot de (verwachte) verwezenlijking van de doelstellingen. Voor de analyse van de twee specifieke doelstellingen van prioriteit 1 werd eerst een gedetailleerde interventielogica ontwikkeld. In de loop van de evaluatie is onderzocht in hoeverre deze gecreëerde impactketens in overeenstemming zijn met de realiteit.

De evaluatoren beoordelen de uitvoeringsstand van de beide investeringsprioriteiten van prioriteit 1 als zeer goed, zowel financieel als ook materieel met betrekking tot de projectoutputs. De evaluatoren concluderen dat de reeds (bijna) afgesloten projecten een merkbare positieve bijdrage leveren aan de programmadoelstellingen op het vlak van output. De meeste projecten onder prioriteit 1 zijn concrete model- en innovatieprojecten. Met betrekking tot de programmaresultaten blijkt dat bijna alle projectactoren door deelname aan een project nieuwe kennis vergaren en competenties opbouwen. Het gaat hierbij om vakinhoudelijke kennis en competenties die nodig zijn voor de uitvoering van grensoverschrijdende

activiteiten. Over het algemeen wordt hieruit duidelijk dat een verhoogd bewustzijn voor de mogelijkheden van grensoverschrijdende innovatie gecreëerd wordt en de grensregio als gemeenschappelijke kans wordt waargenomen. Daarnaast dragen de projecten tot op zekere hoogte bij aan doelbewuste uitbreiding van belangstelling en versterkte gezamenlijke acties in politieke besluitvormingsprocessen, of stimuleren een versterkt bewustzijn voor het projectthema bij bestuurders, ook al is dit geen expliciet doel van de meeste projecten. Bijna alle projectactoren passen (nieuwe) kennis en (nieuwe) competenties toe. Zowel projecten binnen de investeringsprioriteit IP 1b (Bevordering van product- en procesinnovaties in de voor de grensregio's relevante sectoren) als binnen investeringsprioriteit IP 4f (Bevordering van product- en procesinnovaties op het terrein van CO₂-reductie en duurzame energie) leiden bij de meeste lead partners en projectpartners (4f) tot een ontwikkeling, uitvoering en daadwerkelijke implementatie van product- en procesinnovaties. Bovendien werd bij een deel van de projecten kwalificatie- en bijscholingsmaatregelen doorgevoerd. Lead partners (met name binnen IP 1b) konden door projectdeelname ook hun eigen werkprocessen efficiënter maken en vele lead partners en projectpartners passen vaker technische innovaties toe door deelname aan projecten. Bijna allen geven aan door projectdeelname versterkt grensoverschrijdend op te treden. Met de gegevens van projecten uit de afgelopen programmaperiode werd tenslotte de lange termijn-impact van de projecten (verdergaand dan alleen de rechtstreeks ondersteunde actoren) en de duurzaamheid van projecten en projecteffecten onderzocht. Hieruit blijkt dat de totstandbrenging en versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht en de totstandbrenging van duurzame samenwerking verdergaand dan de rechtstreeks ondersteunde actoren doeltreffend zijn ondersteund. Een grote meerderheid van de lead partners uit de vorige programmaperiode zet de projectactiviteiten na projectafsluiting voort. Bovendien voerden zij ook in aansluiting op het INTERREG IV-project andere grensoverschrijdende activiteiten uit, vaak ook samen met nieuwe partners. In de meeste gevallen werd echter opnieuw een INTERREG-subsidie aangevraagd, waardoor de impact en duurzaamheid van het programma door herhaalde subsidie van dezelfde actoren tot op zekere hoogte wordt verminderd. Veel wijst er echter op dat projectdeelnemers als multiplicatoren fungeren.

De eerste ronde van de impact-evaluatie leidt over het algemeen tot een zeer positieve conclusie over de effectiviteit van prioriteit 1 net als over de (verwachte) lange termijn-impact en duurzaamheid binnen deze prioriteit. Aangenomen wordt dat de waargenomen effecten bijdragen tot een grotere innovatieactiviteit van het MKB en dus - in overeenstemming met de interventielogica van prioriteit 1 - ook het concurrentievermogen van de grensregio als geheel vergroten. Met betrekking tot de resultaatindicator die voor beide specifieke doelstellingen wordt gebruikt, "aandeel van het MKB dat product- of procesinnovaties introduceert", kan uit de evaluatieresultaten worden geconcludeerd dat INTERREG Deutschland-Nederland een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van de indicator. Het feit dat de indicator zich volgens de laatste onderzoeken negatief heeft ontwikkeld, kan echter niet tot conclusies leiden over de effecten en de duurzaamheid van het programma. Aan de ene kant is de ontwikkeling van de indicator afhankelijk van vele externe factoren, waarop het programma met relatief beperkte middelen hoogstens een geringe invloed heeft. Aan de andere kant zijn de meest recente gegevens over de indicator weliswaar afkomstig uit het Regional Innovation Scoreboard uit 2017, maar zij hebben betrekking op het jaar 2014 en dus nog niet op de huidige programmaperiode.

Prioriteit 2:

Wat de tweede prioriteit van het programma betreft, komt de evaluatie eveneens tot een positieve conclusie. De evaluatoren stellen vast dat de uitvoering van het programma zeer vergevorderd is, zowel financieel als materieel met betrekking tot de projectoutputs. Zij concluderen ook dat de bijna voltooide projecten een merkbaar positieve bijdrage leveren aan de doelstellingen van het programma op het gebied van output. Wat de resultaten van het programma en de impact/duurzaamheid van het programma betreft, blijkt dat de meeste projecten, in overeenstemming met de algemene doelstelling, gericht zijn op het kwalificeren van sleutelactoren en het toepassen van kennis en vaardigheden. Sommige projecten zijn echter ook gericht op het activeren van bestuurders, waarbij belangrijke regionale actoren samenwerken en hun standpunten vertegenwoordigen. Op het gebied van kwalificatie heeft een meerderheid van de projectactoren nieuwe kennis en competenties verworven door hun deelname aan het project. Dit geldt zowel voor een variatie aan vakinhoudelijke kennis en vaardigheden als voor themaoverschrijdende vraagstukken. Wat dit laatste betreft, wordt vooral de nadruk gelegd op het opzetten en versterken van grensoverschrijdende structuren en netwerken, verder dan alleen de deelnemende projectpartners, waardoor een positief effect op de sociaal-culturele samenhang van het programmagebied kan worden verwacht. De meerderheid van de lead partners en projectpartners verklaart dat zij hun competenties voor grensoverschrijdende samenwerking hebben versterkt door deel te nemen aan INTERREG-projecten. Meer dan driekwart van de lead partners die binnen prioriteit 2 zijn bevraagd, is het eens met de stelling dat de barrièrewerking van de grens is verminderd door deelname aan een grensoverschrijdend project en dat de houding ten opzichte van het buurland positief is veranderd. Vrijwel alle projectactoren passen thematische kennis toe binnen de projecten en net als binnen prioriteit 1 worden als projectresultaat vaak innovaties geïmplementeerd. De toepassing van kennis en competenties betreft vooral de verwerving en toepassing van sociaal-culturele kennis en innovatie. De ervaring en competenties die zijn opgedaan door deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten hebben geleid tot de ontwikkeling en intensivering van grensoverschrijdende en duurzame partnerschappen waarin kennis en competenties worden gedeeld. Ongeveer driekwart van de lead partners die in het kader van prioriteit 2 zijn bevraagd, verklaren dat zij als gevolg van hun deelname aan een INTERREG-project in toenemende mate grensoverschrijdend actief zijn en zien deze ontwikkeling ook bij de meeste projectpartners. De evaluatie leidt tot de conclusie dat projecten op het gebied van intensivering van de uitwisseling en overdracht van kennis met het buurland in aanzienlijke mate bijdragen aan de doelstellingen van prioriteit 2.

Uit de resultaten van de evaluatie blijkt dat INTERREG - in overeenstemming met de interventielogica - bijdraagt tot duurzame grensoverschrijdende partnerschappen, waardoor de houding ten opzichte van het buurland verbetert en er uiteindelijk toe leidt dat de grens minder als een belemmering wordt gezien. Deze positieve beoordeling van het (duurzame) effect van de INTERREG-subsidie in het kader van prioriteit 2 wordt ook bevestigd door de lead partners die in de vorige programmaperiode (2007-2013) subsidie voor vergelijkbare projecten hebben ontvangen. Zij zien in sterkere mate een vermindering van de barrièrewerking van de grens en een verbetering van de houding ten opzichte van het buurland, wat erop wijst dat deze effecten ook bij de huidige projecten in de toekomst sterker naar voren zullen komen. Een ander bewijs van het positieve effect en de duurzaamheid van de INTERREG-subsidie op de grensoverschrijdende samenwerking en de vermindering van de barrièrewerking van de grens is het feit dat bijna twee derde van de lead partners die in de vorige programmaperiode een project heeft uitgevoerd, ook na afloop van de subsidie nog steeds grensoverschrijdende activiteiten uitvoeren. Opvallend is ook dat in veel gevallen nieuwe

actoren (naast de betrokken projectpartners), die voorheen niet grensoverschrijdend actief waren, als gevolg van INTERREG-projecten bij grensoverschrijdende projecten betrokken waren. Dit onderstreept het multiplicatoreffect van het programma. Net als bij prioriteit 1 werd in de meeste gevallen opnieuw een INTERREG-subsidie aangevraagd voor nieuwe grensoverschrijdende activiteiten, waardoor het effect en de duurzaamheid van het programma door herhaalde financiering van dezelfde actoren tot op zekere hoogte wordt verminderd.

Dit alles wijst erop dat INTERREG Deutschland-Nederland over het algemeen een positief effect heeft op de resultaatindicator "perceptie van de grens als barrière". In tegenstelling tot de impact-evaluatie blijkt uit de eerste tussentijdse meting van deze resultaatindicator echter dat de indicator zich (nog) niet in de gewenste of verwachte richting ontwikkelt t.a.v. de doelgroepen burgers en organisaties in het programmagebied, dat wil zeggen in de richting van een vermindering van het waargenomen barrière-effect. Bij de burgers is de waargenomen barrière-werking van de grens - voornamelijk als gevolg van een hogere "vanzelfsprekendheid" van de grens - licht gestegen ten opzichte van 2015, terwijl het bij de organisaties ongeveer gelijk is gebleven. Positief is dat de burgers de grens minder als een barrière zien in het dagelijks leven dan in 2015, met name op juridisch-administratief gebied. De veronderstelling dat organisaties "stabiel" of minder gemakkelijk beïnvloedbaar lijken te zijn dan burgers in hun perceptie van de grens, is tot nu toe ook waar gebleven.

Bij de vergelijking van de resultaten van de impact-evaluatie met de tussentijdse meting van de resultaatindicator blijkt dus dat het een verschil lijkt te maken of de lead partners die betrokken zijn bij INTERREG worden bevraagd of een bredere steekproef van burgers en organisaties uit het programmagebied. Bovendien tonen de resultaten van de nulmeting en de tussentijdse meting van de resultaatindicator echter een veel complexer verband aan tussen INTERREG en de grensperceptie. De vergelijking tussen INTERREG-kenners en niet-kenners toont aan dat ervaring met INTERREG ook gepaard kan gaan met een sterkere perceptie van de grens in het dagelijks leven en een geringere vanzelfsprekendheid van de grens, zodat in het algemeen een hogere perceptie van de grens als een barrière kan worden vastgesteld bij INTERREG-kenners. De causaliteit van de twee factoren "INTERREG" en "grensperceptie" kan hier echter niet definitief worden vastgesteld en de precieze identiteit van de "kenners" is niet duidelijk.

Het lijkt echter vast te staan dat in de laatste jaren veel externe factoren op het gebied van politieke en sociale ontwikkelingen en discoursen zijn geweest die een negatieve invloed kunnen hebben op de waargenomen barrièrewerking van de grens (en in het bijzonder de "vanzelfsprekendheid" van de grens), zoals de "vluchtelingensituatie", die een invloedrijke factor bleek te zijn. Er kan dus doorgaans worden aangenomen dat deze externe invloeden uiteindelijk belangrijker zijn bij het meten van de resultaatindicator dan de invloed van het INTERREG-programma op de grensperceptie.

Tegen deze achtergrond kan worden geconcludeerd dat de perceptie van de grens als barrière om verschillende redenen een complexere en moeilijker indicator is dan aan het begin van het programma werd aangenomen. Enerzijds lijken externe factoren waarop het INTERREG-programma geen invloed heeft een belangrijke rol te spelen bij deze indicator die mogelijk ook de ontwikkeling tot nu toe verklaren. Daarnaast geeft het onderscheid dat bij de resultaatindicator wordt gemaakt tussen de barrière-werking van de grens in het dagelijks leven (merkbaar, belemmerend, verdelend) en de "vanzelfsprekendheid" / mentale barrièrewerking van de grens (normaal, natuurlijk, nuttig, belangrijk) geen duidelijk beeld van de ontwikkeling van

de grensperceptie en de invloed van het INTERREG-programma. Juist deze "vanzelfsprekendheid" blijkt een factor die niet duidelijk in verband kan worden gebracht met het gedrag van de bevroegde burgers (frequentie van de bezoeken over de grens, ervaring met de verschillende aspecten van de grens). Dit doet bijvoorbeeld de vraag rijzen of de grotere vanzelfsprekendheid van de burgers waarmee de grens wordt waargenomen, daadwerkelijk negatief moet worden beoordeeld als er tegelijkertijd in het dagelijks leven een lagere barrièrewerking wordt waargenomen en bovendien uit de eerste impact-evaluatie blijkt dat de projecten actief gericht zijn op het verminderen van de barrièrewerking en de versterking van sociaal-culturele en territoriale samenhang van het programmagebied en daarbij positieve effecten sorteren. Met name gelet op de resultaten van de impact-evaluatie lijkt het op dit moment niet nodig om aanpassingen aan te brengen in de uitvoering van het programma.

9.2 SPECIFIEKE MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE GELIJKHEID VAN MANNEN EN VROUWEN EN NON-DISCRIMINATIE, MET NAME DE BEVORDERING VAN DE TOEGANKELIJKHEID VOOR MENSEN MET EEN HANDICAP, EN DE REGULERINGEN DIE ZIJN GETROFFEN OM DE INTEGRATIE VAN HET GENDERPERSPECTIEF IN HET SAMENWERKINGSPROGRAMMA EN DE CONCRETE ACTIE TE GARANDEREN

Een beoordeling van de uitvoering van specifieke acties teneinde rekening te houden met de beginselen van artikel 7 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 ten aanzien van de bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie, inclusief, waar nodig, afhankelijk van de inhoud en de doelstellingen van het operationele programma, een overzicht van de specifieke acties die zijn uitgevoerd ter bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en ter bevordering van non-discriminatie, met name de toegankelijkheid voor personen met een handicap, en de reguleringen die zijn getroffen om de integratie van het genderperspectief in het operationele programma en de concrete acties te garanderen.

Max. 3500 tekens

Met betrekking tot artikel 7 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 ten aanzien van de bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie geeft het merendeel van de projecten aan dat deze principes vanzelfsprekend worden nageleefd, ook al zijn in het kader van de projecten geen specifieke maatregelen gepland. De reden hiervoor is meestal dat deze horizontale doelstellingen niet de focus van de projectactiviteiten zijn. Meer dan een kwart van de projecten (zowel prioriteit 1 als prioriteit 2) geeft aan dat er binnen de projectactiviteiten een bijzonder oogmerk voor gelijkheid en non-discriminatie is of dat de projectpartners zeer specifieke richtlijnen voor het nakomen van deze principes hanteren. Geen van de projecten uit zich op een negatieve manier over dit onderwerp of wil het doel m.b.t. gelijkheid, gelijke kansen en non-discriminatie niet ondersteunen.

Een voorbeeld van een project dat zich bijzonder actief inzet voor het bevorderen van gelijkheid van mannen en vrouwen is "Doppelte Qualifizierung = Doppelte Chancen" waarin voor enkele (technische) beroepen een opleidingspakket wordt ontwikkeld en getest zodat het diploma ook in het buurland kan worden erkend. Vrouwen worden expliciet aangemoedigd tot deelname aan het project en worden hierbij tevens ondersteund met diensten zoals kinderopvang en deeltijdmodellen. Een voorbeeld voor een project dat zich op een speciale manier voor gelijke kansen non-discriminatie is „Regional Skills Labs“. Dit project gaat over het verwerven van speciale vaardigheden en kwalificaties binnen de agrofood-sector en heeft als expliciete doelgroep onder andere vluchtelingen. Bij het opstellen van leermateriaal wordt tevens het principe van 'culturele fairness' gehanteerd.

Wat de toegankelijkheid voor mensen met een handicap betreft zijn er binnen het programma daarnaast veel projecten op het gebied van natuur, cultuur en toerisme die maatregelen voor barrièrevrije toegang in hun projectactiviteiten integreren. Het kleinproject “Toegankelijk Toerisme” heeft zich zelfs helemaal gewijd aan grensoverschrijdende uitwisseling van kennis op dit gebied. Het nog verder gaande thema ‘inclusie’ was het hoofdonderwerp van “Gemeentelijke Inclusie”. Binnen dit project zijn verschillende aspecten van inclusie in twee Nederlandse en twee Duitse gemeenten door ervaringsdeskundigen getest en vergeleken. Hieruit zijn aanbevelingen en suggesties afgeleid en is er een uitwisseling tussen de gemeenten voortgekomen.

9.3 DUURZAME ONTWIKKELING

Een beoordeling van de uitvoering van acties teneinde rekening te houden met de beginselen van artikel 8 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 ten aanzien van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van, waar nodig, afhankelijk van de inhoud en de doelstellingen van het operationele programma, een overzicht van de acties die zijn uitgevoerd ter bevordering van duurzame ontwikkeling overeenkomstig dat artikel.

Max. 3500 tekens

Over de naleving van de beginselen uit artikel 8 van de Verordening (EU) nr. 1303/2013 over duurzame ontwikkeling kan per eind 2018 een zeer positief oordeel worden gegeven. Van de projecten die tot nu toe voorzien zijn van een beschikking zetten zich meer dan de helft van de projecten actief in voor het milieu en duurzame ontwikkeling of streven een positieve impact op dit gebied na. Het aandeel van deze projecten is binnen prioriteit 1 hoger dan binnen prioriteit 2. Als positieve impact worden bijvoorbeeld genoemd: besparing van en efficiënte omgang met van natuurlijke hulpbronnen, ontwikkeling en inzet van circulaire concepten, inzet van energiebesparende technologieën of efficiënte processen, reductie van CO₂- en andere emissies, natuur- en milieubescherming, preventie van rampen, alsmede het bevorderen van duurzaam toerisme of bewustwording op het gebied van duurzame ontwikkeling.

Voorbeelden van projecten uit prioriteit 1 die een positieve bijdrage op het gebied van duurzame ontwikkeling verwachten, zijn *MiKRo*, *WiEfm* en *eGreenLastMile*. In het project *MiKRo* worden innovatieve oplossingen voor het verwijderen van microverontreinigingen en –plastic (vooral medicijnresten) uit afvalwater ontwikkeld en getest. *WiEfm* houdt zich bezig met klimaatvriendelijke warmtevoorziening: In het project worden de basisprincipes van warmtebenutting en de warmtemarkt bestudeerd, worden kansen voor besparingen en efficiënte technologieën uitgewerkt, technische oplossingen voor een optimaal gebruik gepresenteerd en worden eigen warmteprojecten uitgevoerd en begeleid. In *eGreenLastMile* worden elektrische vrachtwagens voor korte afstanden in logistieke hotspots ontwikkeld. Hun inzet wordt samen met een concept voor het delen van capaciteit getest. Een ander veelbelovend project is *EnerPro*, een “open” project waarin in de komende jaren onder deelname van Nederlandse en Duitse bedrijven innovatieve producten ontwikkeld zullen worden, met als speerpunten het opwekken en opslaan van duurzame energie alsmede technologie op het gebied van energie-efficiëntie.

Voorbeelden voor projecten die zich binnen prioriteit 2 bezig houden met duurzaamheid zijn *B-RAP* en *Healthy Building Network*. Het project *B-RAP* tracht door middel van verschillende activiteiten het publiek bewust te maken van de insectensterfte en het belang van de bescherming van bijen en biodiversiteit. Onder meer scholieren worden actief betrokken bij de projectactiviteiten. Het project *Healthy Building Network*

heeft tot doel meer bewustzijn te creëren voor gezond bouwen, bedrijven hiervoor enthousiast te maken en reeds aanwezige kennis op het gebied van circulaire economie, intelligente inzet van materialen en energie-efficiënte toegankelijk te maken.

9.4 VERSLAGLEGGING OVER DE STEUN DIE GEBRUIKT IS VOOR DOELSTELLINGEN OP HET GEBIED VAN KLIMAATVERANDERING

Cijfers automatisch berekend door SFC2014, gebaseerd op gegevens van de indeling in categorieën.

Max. 3500 tekens

Prioriteitsas	Ondersteuning voor doelstellingen op het gebied van klimaatverandering (EUR)	Aandeel van de totale financiële toewijzing (%)
1	29.150.068,79	21,48%
2	5.837.462,92	7,99%
Totaal	34.987.531,71	15,75%

Het programma biedt binnen de beide inhoudelijke programmaprioriteiten ondersteuning voor doelstellingen op het gebied van klimaatverandering. Binnen prioriteit 1 gebeurt dit vooral met het instrument van het Strategisch Initiatief “Energie en CO₂-arme economie” (investeringsprioriteit 4f; zie ook 9.3). Het Strategisch Initiatief creëert een kader voor grensoverschrijdende innovatieprojecten op dit gebied en stelt bijzondere thematische en kwalitatieve eisen aan de projecten. Tot en met einde 2018 zijn binnen dit Strategisch Initiatief 10 projecten goedgekeurd en beschikt. Zij houden zich bezig met innovatieve technologische oplossingen op het gebied van klimaatbescherming. Meer projecten met dit speerpunt zijn er ook binnen andere Strategische Initiatieven (bijv. logistiek en agrifood). Veel van de deze projecten zijn actief op het gebied van het opwekken van hernieuwbare energie, maar het gaat ook over energie-efficiency, groene mobiliteit/transport, energie-omzetting, -opslag en distributie en innovatieve oplossingen op het gebied van netten, huishoudens en steden. Ook veel projecten die vanwege hun primaire focus zijn ingedeeld in een andere categorie en daarom niet in de tabel zijn opgenomen, hebben raakvlakken met klimaatbescherming en beloven effecten op dit gebied.

Binnen de prioriteit 2 kunnen ook projecten ondersteund worden die zich met klimaatbescherming binnen het thema ‘natuur, landschap en milieu’ bezighouden en daarbij werken aan de vermindering van grensbarrières. De focus ligt op preventie, aanpassing, risicobeheersing en bewustmaking. Einde 2018 waren onder dit thema 7 projecten goedgekeurd en voorzien van een beschikking. Ook voor prioriteit 2 geldt dat andere projecten die vanwege hun primaire focus zijn toebedeeld aan een andere categorie en daarom niet in de tabel zijn opgenomen, raakvlakken hebben met klimaatbescherming en effecten op dit gebied beloven.

9.5 ROL VAN PARTNERS BIJ DE UITVOERING VAN HET SAMENWERKINGSPROGRAMMA

Beoordeling van de uitvoering van acties teneinde rekening te houden met de rol van partners als bedoeld in artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1303/2013, met inbegrip van de betrokkenheid van de partners bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie van het samenwerkingsprogramma

Max. 3500 tekens

De rol van de partners en de samenwerking van de partners bij de uitvoering van het samenwerkingsprogramma is in de afgelopen jaren niet veranderd. De beschrijving uit het uitvoeringsverslag van 2016 geldt daarom nog steeds:

De partners worden, zoals in voorafgaande programmaperiodes, volgens artikel 5 van de Verordening (EU) nr. 1303/2013 op veel verschillende manieren geïntegreerd. Zo beslissen zij als leden van de regionale stuurgroepen over de projecten die steun ontvangen. Als leden van het Comité van Toezicht adviseren en beslissen zij over strategische onderwerpen van de programma-uitvoering en houden toezicht op de voortgang van het programma. Doorgaans zijn er bij de vergaderingen van de stuurgroepen en het Comité van Toezicht vertegenwoordigers van alle partners aanwezig. Daarnaast zijn de vertegenwoordigers van de partners bij verschillende werkgroepen binnen het programma betrokken, waarbij bijvoorbeeld overleg gepleegd wordt over administratieve vereenvoudigingen, het monitoringsysteem, vragen m.b.t. staatssteun of algemene aspecten van de programmabegeleiding. Verder heeft een groep van vertegenwoordigers zich beziggehouden met alle aspecten ter voorbereiding van het actuele programma en zal zij dit ook in een mogelijk volgende subsidieperiode doen. De partners zijn eveneens bij de programmaevaluatie via een werkgroep betrokken, die op last van het Comité van Toezicht het evaluatieplan uitvoert, evaluaties begeleidt en de implementatie van maatregelen bewaakt. De samenstelling van de werkgroepen van het programma wordt door het Comité van Toezicht besproken en besloten. Hierbij wordt rekening gehouden met een evenwichtige samenstelling wat betreft de lidstaten en het soort organisatie. Vanzelfsprekend worden de partners systematisch over alle belangrijke zaken binnen het programma en de toekomstige planning geïnformeerd, vooral in het kader van het Comité van Toezicht en de stuurgroepen, maar ook via email, de programmaweb-site en de regelmatige nieuwsbrief van het programma. Ondanks de deels uiteenlopende prioriteiten en aanpak van de partners verloopt de onderlinge samenwerking en de samenwerking met de programma-instanties – binnen en buiten de gremia – tot nu toe doelgericht en bijna uitsluitend harmonisch, ook dankzij het principe van consensus dat van oudsher binnen het programma gehanteerd wordt.

10. VERPLICHTE INFORMATIE EN BEOORDELING

10.1 DE VORDERINGEN BIJ DE UITVOERING VAN HET EVALUATIEPLAN EN DE FOLLOW-UP VAN DE BEVINDINGEN VAN EVALUATIES

Max. 7000 tekens

Het evaluatieplan van het INTERREG V-programma Deutschland-Nederland is tot nu toe conform de planning uitgevoerd. Zo is er in herfst/ winter 2016 en het voorjaar 2017 de eerste geplande evaluatie van het programma uitgevoerd, de inventarisatie van de eerste projecten en inschatting programmadoelbereiking, en de evaluatie van de programma-uitvoering. In het voorjaar van 2016 vond op relatief korte termijn ook een evaluatie plaats die niet in het evaluatieplan voorzien was, de evaluatie van de kosten van de aanvullende administratieve lasten. Dit leidde ertoe dat de twee andere evaluaties ca. één kwartaal naar achteren geplaatst

werden. De betreffende wijziging van het evaluatieplan is op 17-06-2016 door het Comité van Toezicht goedgekeurd. Op 24-11-2017 is het evaluatieplan opnieuw gewijzigd. Toen zijn de evaluatiemomenten voor de impact-evaluatie van drie naar twee teruggebracht, omdat dit uit het oogpunt van efficiëntie en timing verstandiger leek. Tevens zijn er details over de aanpak van de impact-evaluaties toegevoegd. Daarnaast werd van een tweede evaluatie van de programma-uitvoering afgezien omdat de relevante thema's en vraagstukken reeds door de eerste ronde zijn afgedekt. Buiten het evaluatieplan om en aanvullend op de evaluaties van 2016/2017 vond in het najaar van 2017 en het voorjaar van 2018 een interne evaluatie van de stand van zaken van de Strategische Initiatieven plaats. 2018 is conform de planning de opdracht voor het uitvoeren van de impact-evaluaties verleend en is met de eerste ronde van de impact-evaluaties begonnen (zie 4 en 9.1). In het voorjaar van 2018 is tevens een eerste tussenmeting van de resultaatindicator van prioriteit 2 uitgevoerd. De resultaten van deze meting waren begin 2019 beschikbaar. Over mogelijke vervolgmaatregelen van de twee laatstgenoemde evaluaties was op het moment van opstellen van dit rapport nog geen overleg gepleegd.

Sinds de het laatste rapportagemoment over dit thema (jaarverslag 2016) zijn de programma-instanties, programma-gremia en werkgroepen met verschillende bevindingen en aanbevelingen van de evaluaties aan de slag gegaan:

- + Kleinere aanbevelingen van de evaluaties van 2016/2017 zijn door de verantwoordelijke programma-instanties en –gremia tijdig geïmplementeerd. Dit waren o.a. een betere toelichting van de urenformulieren, aanpassingen van de informatie over het goedkeuringsproces op de programmawebsite en een betere monitoring van de comittingering binnen het programma.
- + Het thema administratieve lasten en alle relevante bevindingen van evaluaties met betrekking tot dit thema zijn opgepakt door de kerngroep vereenvoudiging. Deze groep heeft in de afgelopen jaren voortdurend overleg gepleegd, met als gevolg enkele maatregelen voor vereenvoudiging die met succes gerealiseerd konden worden. Dit waren bijv. een vereenvoudiging van de bewijsplicht voor miniprojecten alsmede kleinere maatregelen voor het verhogen van de efficiëntie en de versnelling van de processen binnen het programma. Vanwege hun complexiteit en de reeds vergevorderde uitvoeringsstand van het programma is voor een aantal aanbevelingen en potentiële maatregelen besloten niet meer naar een realisatie tijdens het actuele programma te streven, maar een realisatie in een volgend programma te ambiëren. Dit geldt bijvoorbeeld voor een verdere vereenvoudiging van de bewijsplicht en het aanpassen van de uurtarieven voor personeelskosten. Ondertussen is binnen de programmavoorbereiding een speciale werkgroep voor vereenvoudiging ingezet die zich met o.a. deze thema's bezighoudt. Daarnaast zijn werkgroepen opgericht die concrete voorstellen voor het versnellen van de toekomstige besluitvorming en voor de digitalisering van het toekomstige programma zullen uitwerken.
- + Binnen de kerngroep evaluatie zijn – naast het overzicht over alle vervolgmaatregelen m.b.t. tot evaluaties – met name de bevindingen rond de outputindicatoren van het programma aan bod gekomen. Zodoende zijn binnen deze werkgroep onduidelijkheden binnen de definities van de indicatoren besproken en hierover afspraken gemaakt. De plausibiliteit van de ingevulde waarden is grondig getoetst en de correctie van verkeerd ingevulde waarde is vanuit deze groep gecoördineerd en eind 2018 afgesloten. Tevens wordt regelmatig de stand van alle indicatoren geanalyseerd.
- + Op het gebied van de Strategische Initiatieven als ,nieuw' instrument binnen het programma alsmede de besluitvormingsprocessen omtrent dit instrument, zijn de bevindingen van de evaluaties van 2016/2017 aanleiding geweest voor een nog gedetailleerder interne evaluatie van de stand van zaken. Hierbij zijn naast de betrokken programma-actoren ook de externe experts benaderd, die aan de

inhoudelijke uitwerking van de Strategische Initiatieven hebben meegewerkt. Er zijn enkele mogelijke punten voor de optimalisatie van het instrument vastgehouden, waarmee rekening dient te worden gehouden bij de voorbereiding van een vervolgprogramma. Met deze thema's zal zich in de loop van het voorbereidingsproces een aparte werkgroep bezighouden.

10.2 DE RESULTATEN VAN DE VOORLICHTINGS- EN PUBLICITEITSMATREGELEN VOOR DE FONDSSEN DIE IN HET KADER VAN DE COMMUNICATIESTRATEGIE ZIJN UITGEVOERD

Max. 7000 tekens

In de communicatiestrategie van het programma (budget excl. personeel € 379.000) zijn twee centrale doelstellingen vastgesteld:

- + Ontwikkeling en uitvoering van succesvolle en aantrekkelijke grensoverschrijdende projecten
- + Informatie over de mogelijkheden en meerwaarde van Europese steun in de vorm van het INTERREG-programma Deutschland-Nederland

De communicatieactiviteiten in 2017 en 2018 werden conform de opgestelde communicatiedoelstellingen en -maatregelen uitgevoerd. Jaarlijks wordt middels een communicatieplan het communicatiebeleid van het programma geactualiseerd. Onderstaand volgen de concrete communicatiedoelstellingen en -maatregelen en de tot nu behaalde resultaten:

1. Bij (nieuwe) potentieel begunstigden belangstelling wekken voor de subsidiemogelijkheden van het INTERREG-programma en contacten tot stand brengen
  - + De website is uitgebreid en verder ontwikkeld tot een centraal informatie- en serviceplatform, waar informatie over het programma, subsidiemogelijkheden en projecten te vinden zijn (eind 2018 rond 23.000 bezoekers). De website wordt constant actueel gehouden.
  - + De promotie van de website www.deutschland-nederland.eu is ook enkele jaren na de launch van groot belang om overheden, instellingen en burgers te informeren over de stand van zaken en nieuwe projecten binnen INTERREG Deutschland-Nederland. Over elk project is er een eigen sub-website beschikbaar met informatie over de projectinhoud, de partners en financiers.
  - + De website en andere communicatiemiddelen zijn in het corporate design gerealiseerd en er is afgesproken dat alle programma-instanties en -partners m.b.t. INTERREG op een eenduidige en identieke manier communiceren.
  - + Begunstigden worden ook via publicaties geïnformeerd. Er zijn een aantal algemene informatiebrochures over het programma en de programma-inhoud, de strategische initiatieven en de projectaanvraag en het -proces gerealiseerd. Verder wordt drie keer per jaar een nieuwsbrief verstuurd en wordt er een publieksversie van het jaarverslag voor burgers gemaakt.
  - + Het programma heeft een thematische stakeholderconferentie georganiseerd omtrent het strategisch initiatief "Hightech Systems and Materials" (HTSM), met als doel, projecten met elkaar kennis te laten maken en synergiën te creëren tussen projecten binnen dit strategisch initiatief.
  - + Er is veel aandacht geschonken aan de koppeling van programma-evaluatie en -communicatie, mede met het oog op de ontwikkelingen rondom de voorbereiding van een mogelijke nieuwe subsidiefase na 2020.

2. Verbetering van het bureaucratische imago van het programma door bekendmaking van de doorgevoerde vereenvoudigingen
  - + Via de programmawebste en de nieuwsbrief worden begunstigden geïnformeerd over doorgevoerde vereenvoudigingen binnen het programma.
  - + Door middel van regelmatig plaatsvindende bijkomsten zijn de regionale programmamanagements in detail geïnformeerd over alle vereenvoudigingen en de subsidiebepalingen, zodat zij daarmee projecten kunnen informeren.
  - + Daarnaast zijn de vereenvoudigingen tijdens evenementen en bijkomsten aan de INTERREG-partners toegelicht.
3. Realisering van kwalitatief hoogwaardige aanvragen door de verstrekking van begrijpelijke informatie over praktische programma-aspecten en advisering
  - + Het programma beoogt deze doelstelling te behalen door het informeren via de website en publicaties. Op de website vindt men onder “downloads en documenten” formulieren, regelingen en de publicaties die geraadpleegd kunnen worden. Er zijn daar de informatiebladen te vinden waarin begunstigden voorzien worden van informatie over programma-aspecten. Thema’s zijn o.a.: personeelskosten, First Level Control, communicatie, staatssteun en aanbestedingen. Daarnaast zijn er ook andere documenten gerealiseerd, waaronder een printversie van het samenwerkingsprogramma en handboeken voor projectpartners, over het monitoringssysteem, en voor de projectsubsidie in het kader van INTERREG V.
4. Succesvolle projectuitvoering door de verschaffing van begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie
  - + Het programma heeft hiervoor verschillende publicaties uitgegeven, die bij doelstelling 1. en 3. genoemd zijn. De pagina waarop de downloads beschikbaar zijn, wordt vaak geactualiseerd en bijgewerkt, zodat de formulieren en regelingen van het INTERREG programma up-to-date zijn.
5. Vermindering van communicatievoorschriften
  - + De regels omtrent dit thema zijn vereenvoudigd en er is geen leidraad communicatie voor de uitvoering van projecten meer. Om projecten handvaten te geven, is er een informatieblad communicatie opgesteld. Het merendeel van de begunstigden heeft destijds in het kader van een enquête aangegeven, minder of gelijke administratieve lasten op het gebied van communicatie te ervaren, in vergelijking met de vorige programmaperiode.
6. Projecten door geschikte faciliteiten in staat stellen te voldoen aan de communicatiebepalingen van de EU
  - + In het verleden zijn communicatieseminars georganiseerd met als doel om begunstigden fundamentele kennis op het gebied van projectcommunicatie over te dragen en hen bewust te maken van het belang van de EU-steun en het INTERREG-programma Deutschland-Nederland. Begunstigden worden actief ondersteund vanuit het Gemeenschappelijk INTERREG-Secretariaat bij vragen omtrent communicatie.
  - + Goedgekeurde projecten worden automatisch in de projectdatabase op de website www.deutschland-nederland.eu opgenomen.

7. Vergroting van de bekendheid en zichtbaarheid van het subsidieprogramma en benadrukking van de rol en de prestaties van de EU
- + Ten aanzien van de bekendheid en zichtbaarheid van het programma is er een aantal activiteiten ondernomen en wordt aan evenementen deelgenomen. De jaarlijkse Europaomdehoek-Kijkdagen worden niet meer als apart evenement georganiseerd, maar geïntegreerd in andere publiekevenementen zoals het Weekend van de Wetenschap in Nederland. Ook wordt deelgenomen aan verschillende evenementen in Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen, zoals de Europadag in Düsseldorf.
  - + Om meer bekendheid te generen wordt er ook ingezet op online-communicatie. Zo wordt er drie keer per jaar een digitale nieuwsbrief uitgegeven met een bereik van ongeveer 2.750 ontvangers. Vanaf 2016 is het programma actief op Twitter, Facebook en LinkedIn (eind 2018 respectievelijk ca. 600, 300 en 200 volgers). Op deze manier kunnen geïnteresseerden en betrokkenen op de hoogte blijven van de actuele ontwikkelingen binnen het INTERREG-programma en de EU.
  - + In de communicatie benadrukt het programma altijd de rol van de EU. Door middel van de publicatie van jaarverslagen worden de prestaties die dankzij de EU behaald worden, benadrukt. Ook in persberichten, artikelen over projecten en op social media wordt de rol van de EU en Europese samenwerking benadrukt.
8. Strategische positionering van het programma door gerichte communicatie van de programmaresultaten naar besluitvormers binnen en buiten het programma
- + Ter verbetering of uitbreiding van de programmacommunicatie vonden enkele bijeenkomsten met de communicatiemedewerkers van programmapartners/-instanties plaats.
  - + Daarnaast zijn besluitvormers binnen het programma op de hoogte gebracht van de programmaresultaten middels het Comité van Toezicht.

11. AANVULLENDE INFORMATIE DIE KAN WORDEN TOEGEVOEGD AFHANKELIJK VAN DE INHOUD EN DE DOELSTELLINGEN VAN HET SAMENWERKINGSPROGRAMMA

11.1 VORDERINGEN BIJ DE UITVOERING VAN DE GEÏNTEGREERDE AANPAK VAN TERRITORIALE ONTWIKKELING, MET INBEGRIIP VAN DUURZAME STEDELIJKE ONTWIKKELING, EN VANUIT DE GEMEENSCHAP GELEIDE LOKALE ONTWIKKELING IN HET KADER VAN HET SAMENWERKINGSPROGRAMMA

Niet van toepassing

11.2 DE VORDERINGEN BIJ DE UITVOERING VAN ACTIES TER VERGROTING VAN DE CAPACITEIT VAN INSTANTIES EN BEGUNSTIGDEN OM HET EFRO ADMINISTRATIEF TE BEHEREN EN TE GEBRUIKEN

Max. 3500 tekens

Er zijn – aan het begin van het programma, maar ook daarna – enkele stappen ondernomen om een optimaal beheer en gebruik van de EFRO-middelen in het programma te waarborgen. Vervolgens worden met name de maatregelen en voorbeelden genoemd die sinds het vorige rapport (begin 2017) zijn uitgevoerd:

- + Implementatie van verdere maatregelen genomen om de administratieve lasten van de begunstigen te verlagen of de efficiency van de beheersprocessen binnen het programma te verhogen: Aanvullend op de maatregelen die reeds aan het begin van het programma een bijdrage geleverd hebben aan het verlagen van administratieve lasten en de efficiency van beheersprocessen (bijv. vaste tarieven voor personeelskosten en een eigen FLC-instantie voor het programma) zijn in de afgelopen jaren steeds kleine wijzigingen van regelingen en/of bestaande praktijken doorgevoerd die dit tot doel hebben (bijv. afschaffen van het voorleggen van originele bewijsstukken voor “mini-projecten”, voortgang bij de digitalisering en versnelling van de formele projectstart). Het programma heeft een permanente werkgroep, de kerngroep vereenvoudiging, die zich regelmatig met dit thema bezighoudt.
- + Seminars en trainingen voor medewerkers van programma-instanties en programmapartners: De medewerkers van de regionale programmamanagements en de programma-instanties zijn in het kader van (gezamenlijke) seminars en binnen de werkgroepen van het programma uitgebreid over nieuwe ontwikkelingen binnen het programma en de praktische gevolgen hiervan in kennis gesteld. Als teambuilding-evenement heeft 2018 een medewerkersdag voor alle programmamedewerkers plaatsgevonden. Men is tevens begonnen om de communicatie-afdelingen van de INTERREG-partners beter over het programma te informeren en samen regionale communicatiemogelijkheden te bespreken. Daarnaast hebben met name de medewerkers van de programma-instanties regelmatig aan seminars en bijeenkomsten met andere (INTERREG)-programma's (bijv. in het kader van Interact en het INFORM-netwerk) deelgenomen.
- + Verspreiden van best practice op het gebied van programma-beheer in Europa: De programma-instanties hebben in de afgelopen jaren steeds meer aanvragen van andere INTERREG-programma's ontvangen met het verzoek om een bilaterale uitwisseling van best practice over specifieke thema's binnen het beheer en de organisatie van het programma. Vanzelfsprekend zijn de programma-instanties graag ingegaan op dergelijke verzoeken wat resulteerde in een aantal werkbezoeken in het programmagebied of bij de andere programma's.
- + Werving nieuwe projectaanvragers en vereenvoudigde projectadministratie voor begunstigen door middel van ‘open’ projecten: Binnen het programma bestaan inmiddels veel projecten met ‘open’ delen (oftewel de kaderprojecten binnen prioriteit 2). Begunstigen binnen deze projecten ontvangen subsidie voor kleinere grensoverschrijdende activiteiten of zij kunnen gebruik maken van diensten (bijv. specifiek advies, haalbaarheidsonderzoeken). De begunstigen hebben niet alle verplichtingen van ‘echte’ projectpartners en zij worden ontzorgd omdat een deel van de projectadministratie door de lead partner wordt verzorgd. Dit is met name voordelig voor MKB en kleine organisaties die de verwachte (administratieve) inspanningen als heel hoog inschatten en/of het programma willen leren kennen. De projecten zelf, maar ook de programma-instellingen werven actief deelnemers aan de open projecten.

11.3 BIJDRAGE AAN MACRO-REGIONALE EN ZEEBEKKENSTRATEGIEËN (VOOR ZOVER VAN TOEPASSING)

Niet van toepassing

11.4 DE VORDERINGEN BIJ DE UITVOERING VAN ACTIES OP HET GEBIED VAN SOCIALE INNOVATIE

Niet van toepassing

12. FINANCIËLE INFORMATIE OP HET NIVEAU VAN DE PRIORITAIRE AS EN OP PROGRAMMANIVEAU (ARTIKEL 21, LID 2, EN ARTIKEL 22, LID 7, VAN VERORDENING (EU) NR. 1303/2013)

Zie tabel 4 (laatste kolom)

13. SLIMME, DUURZAME EN INCLUSIEVE GROEI

Informatie over en beoordeling van de programmabijdrage aan het verwezenlijken van de strategie van de Unie voor slimme, duurzame en inclusieve groei.

Max. 17500 tekens

Het samenwerkingsprogramma INTERREG V Deutschland-Nederland voor de periode 2014-2020 is thematisch gericht op de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei. Het is een concretisering van de strategie met betrekking tot de uitdagingen en problemen van het Duits-Nederlandse grensgebied.

Prioriteit 1 van het programma " Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht in het programmagebied " met de twee specifieke doelstellingen " Meer product- en procesinnovaties in de sectoren die relevant zijn voor de grensregio " (IP 1b) en " Meer product- en procesinnovaties op het gebied van CO2-reducerende technologieën " (IP 4f) is in de eerste plaats gebaseerd op het beginsel en de doelstellingen van slimme en duurzame groei. Het programma kan zo vooral een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de Europa 2020-strategie voor O&O-uitgaven (IP 1b en 4f) en op het gebied van klimaatverandering en energie (vooral IP 4f, maar ook 1b). In overeenstemming met het beginsel van inclusieve groei kunnen de activiteiten binnen beide investeringsprioriteiten van prioriteit 1 ook gevolgen hebben op het gebied van werkgelegenheid. Het is echter niet mogelijk de bijdragen van het programma te kwantificeren.

Bijdrage aan de O&O-uitgavendoelstelling:

Binnen Prioriteit 1 worden model- en innovatieprojecten grotendeels ondersteund die zich richten op directe innovatie en technologieoverdrachtprocessen of daarmee samenhangende investeringen. Uit de outputindicatoren blijkt onder meer dat het niveau van de particuliere financiering die in de innovatie-/O&O-projecten zal worden ingezet, reeds hoger ligt dan de doelstellingen van het programma; dat in het kader van de projecten een groot aantal ondernemingen wordt ondersteund bij het op de markt brengen van producten (of bij de ontwikkeling van nieuwe producten voor de

onderneming); dat het aandeel van de (financieel gesteunde) MKB-bedrijven die hierbij tot nu toe succesvol zijn geweest vooral in het kader van de IP 1b zeer hoog is. Evaluatieresultaten met betrekking tot reeds voltooide en zeer geavanceerde projecten bevestigen dat IP 1b-projecten tot nu toe hebben geleid tot een hogere mate van introductie van product- en procesinnovaties dan IP 4f-projecten, die vaak betrekking hebben op innovaties die (nog) niet volledig klaar zijn voor implementatie. Het is gebleken dat in bijna alle projecten de kwalificatie van de projectactoren door het verwerven van nieuwe kennis en nieuwe competenties, meestal in directe combinatie met de toepassing van kennis en competenties, centraal staat. Enerzijds zijn kennis en competenties vakinhoudelijk van aard, zodat ze direct gebruikt kunnen worden voor innovatieactiviteiten. Anderzijds worden kennis en competenties op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking versterkt, zodat het potentieel van samenwerking op het gebied van innovatie en O&O ook in de toekomst optimaal kan worden benut. Bovendien maken de bij het project betrokken actoren door hun deelname aan het project vaker gebruik van technische innovaties, bijvoorbeeld voor testdoeleinden. In het algemeen kan hieruit worden geconcludeerd dat het programma binnen zijn mogelijkheden bijdraagt en zal blijven bijdragen aan het vergroten van het aandeel van de O&O-investeringen in het Duitse en Nederlandse BBP.

Bijdrage aan de klimaat- en energiedoelstellingen:

Binnen prioriteit 1 biedt het strategisch initiatief "Energie en een koolstofarme economie" (IP 4f; zie ook 9.3 en 9.4) een thematisch kader voor grensoverschrijdende innovatieprojecten op het gebied van energie, klimaatbescherming en een koolstofarme economie met betrekking tot innovatieve technologische oplossingen. Andere projecten met deze focus bestaan ook binnen de andere strategische initiatieven. Veel projecten hebben rechtstreeks betrekking op de productie en het gebruik van hernieuwbare/alternatieve energie, maar ook op energie-efficiëntie, groen vervoer/mobiliteit, energieomzetting, -opslag en -distributie en innovatieve oplossingen in netwerken, steden en huishoudens. Veel andere projecten, die in de eerste plaats op andere werkerterreinen zijn gericht, hebben ook raakvlakken met deze prioritaire thema's. Rekening houdend met de informatie uit de vorige paragraaf kan er dan ook van worden uitgegaan dat het programma, binnen de grenzen van zijn mogelijkheden, kan bijdragen aan de verwezenlijking van de Duitse en Nederlandse doelstellingen van de Europa 2020-strategie op het gebied van de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en de verhoging van het aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen en energie-efficiëntie. Aangezien de projecten echter vooral gericht zijn op de ontwikkeling, het testen en andere stappen in de richting van de introductie van innovaties, kan pas op middellange en lange termijn een substantiëlere en substantiëlere bijdrage aan de doelstellingen worden verwacht, namelijk op het moment waarop innovatieve producten en processen daadwerkelijk op de markt worden gebracht of door betrokken organisaties worden ingezet.

Bijdrage aan de werkgelegenheidsdoelstelling:

De outputindicatoren van prioriteit 1 wijzen erop dat het programma zijn kwantitatieve doelstellingen in termen van werkgelegenheidsgroei in de gefinancierde ondernemingen en het aantal nieuwe onderzoekers zal halen en overtreffen. In vergelijking met de specifieke doelstellingen van de twee investeringsprioriteiten en de oriëntatie van de projecten zijn dit echter eerder ondergeschikte en niet kwantitatief significante doelstellingen. Naast de concrete innovatieactiviteiten omvatten veel projecten ook kwalificatie- en bijscholingsmaatregelen waarvan het aantal deelnemers de

oorspronkelijke verwachtingen overtreft. In principe is het mogelijk dat de ondersteunde innovatieprojecten in individuele organisaties of sectoren (op langere termijn) kunnen leiden tot een stijging van de arbeidsparticipatie als het project leidt tot een duurzame verhoging van het concurrentievermogen van bedrijven en tot nieuwe/uitgebreide bedrijfsmodellen. De grensoverschrijdende oriëntatie van de projecten kan ook de inzetbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt van het buurland vergroten, wat ook een positief effect kan hebben op de arbeidsparticipatie.

Prioriteit 2 van het programma "Sociaal-culturele en territoriale cohesie van het programmagebied" is gebaseerd op het beginsel van inclusieve groei. Uit de evaluatieresultaten blijkt dat projecten van prioriteit 2 op verschillende manieren bijdragen tot een intensivering van de grensoverschrijdende uitwisseling en kennisoverdracht over de grens en, op langere termijn, onder meer tot het opzetten en versterken van structuren en netwerken. Het doel van de versterking van de sociale en territoriale samenhang van de grensregio moet een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van de randvoorwaarden voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de eerste prioriteit van het programma en kan aldus, meer indirect, de algemene bijdrage van het programma aan de in de vorige alinea genoemde doelstellingen versterken. Bovendien kan de succesvolle uitvoering van prioriteit 2 ook een direct effect hebben op de doelstellingen, met name op het gebied van onderwijs en klimaatverandering/energie. Ook hier geldt dat de bijdrage van het programma niet gekwantificeerd kan worden.

Bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van onderwijs en werkgelegenheid:

Veel projecten van prioriteit 2 hebben betrekking op de arbeidsmarkt, het onderwijs en de buurtaal. Zij zetten belangrijke stappen in de richting van de grensoverschrijdende integratie van de arbeidsmarkt en onderwijsmogelijkheden en het wegnemen van belemmeringen op dit gebied. Dit biedt, samen met gerichte kwalificatiemaatregelen, nieuwe mogelijkheden voor de inwoners van het programmagebied en hun actieradius wordt uitgebreid. Op het niveau van de output worden de projecten bijvoorbeeld gekenmerkt door veel deelnemers aan werkgelegenheids- en bijscholingsmaatregelen en grensoverschrijdende initiatieven op het gebied van onderwijs en taalvaardigheden. Dit kan een positief effect hebben op het percentage afgestudeerden in beide landen en op de arbeidsparticipatie. Beide kunnen, naast vele andere factoren, een positief effect hebben op de O&O-uitgaven en mogelijk ook op de doelstellingen inzake armoede en sociale uitsluiting.

Bijdrage aan de klimaat- en energiedoelstellingen:

Prioriteit 2 ondersteunt een aantal projecten en kleinschalige activiteiten in verband met klimaatverandering op het gebied van natuur, landschap, milieu en civiele bescherming. Er worden grensoverschrijdende activiteiten op het gebied van preventie, aanpassing, risicobeheer en bewustmaking uitgevoerd. Van geval tot geval kan ook een directe bijdrage worden verwacht om de Duitse en Nederlandse doelstellingen van de Europa 2020-strategie op het gebied van de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en de verhoging van het aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen en energie-efficiëntie te bereiken. De energie-efficiëntie van gebouwen kan bijvoorbeeld worden verbeterd door het testen en bewustmaken van "duurzaam bouwen".

14. VRAAGSTUKKEN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE PRESTATIES VAN HET PROGRAMMA EN DE GENOMEN MAATREGELEN — PRESTATIEKADER (ARTIKEL 50, LID 2, VAN VERORDENING (EU) NR. 1303/2013)

Wanneer uit de beoordeling van de geboekte vooruitgang met betrekking tot de mijlpalen en doelstellingen zoals vastgesteld in het prestatiekader blijkt dat bepaalde mijlpalen en doelstellingen niet zijn bereikt, moeten lidstaten aangeven wat de redenen zijn voor het niet realiseren van deze mijlpalen in het verslag van 2019 (voor mijlpalen) en in het eindverslag over de uitvoering (voor de doelstellingen).

Max. 7000 tekens

De mijlpalen oftewel belangrijke uitvoeringsstappen voor 2018 zijn bereikt. Het bereiken van de doelen voor het programma-einde is zeer waarschijnlijk. Op dit gebied zijn er tot nu toe geen problemen of vraagstukken.